

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет
імені Лесі Українки

О. С. Бартків, І. М. Мельник

Методика виховної роботи

Луцьк, 2023

УДК 378.1

Б.87

*Рекомендовано науково-методичною радою
факультету педагогічної освіти та соціальної роботи
Волинського національного університету
імені Лесі Українки
(протокол № 2 від 11 вересня 2023 року)*

Рецензенти:

Гончарук Ольга Валеріївна – докторка педагогічних наук, професорка кафедри теорії та методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Дурманенко Євгенія Аристархівна – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Б 87

Бартків О. С. Мельник І.М. Методика виховної роботи : навч.-метод. рекомендації. (для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Математика, біологія, природознавство і здоров'я людини, інформатика, фізика, географія, фізична культура, хімія)). Луцьк, 2023. 86 с.

На основі узагальнення педагогічних досліджень та педагогічного досвіду розкрито теоретичні основи, методичні вимоги та подано практичні рекомендації для підготовки студентів до вивчення освітнього компонента «Педагогіка (Методика виховної роботи)».

Для студентів педагогічних спеціальностей й усіх, хто цікавиться питаннями самовдосконалення педагогічної підготовки.

УДК 378.1

© Бартків О. С., Мельник І.М., 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
I. СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ	5
1.1. Анотація освітнього компоненту	6
1.2 Інформаційний обсяг ОК.....	9
1.3. Навчально-методична карта ОК.....	10
1.4. Тестові завдання для підсумового контролю.....	25
II. ПРАКТИЧНІ МАТЕРІАЛИ З ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТЬ З КУРСУ	43
2.1. Алгоритм вирішення педагогічних задач.....	43
2.2. Вимоги до підготовки та аналізу мікрвикладання	44
2.3. Орієнтовні вимоги та варіанти планів виховної роботи	46
2.4. Спостереження та аналіз гурткових занять	61
2.5. Аналіз окремих форм виховної роботи	62
2.6. Орієнтовні тестові методики на визначення рівнів згуртування колективу	73
2.7. Поради студентам з формування професійної майстерності....	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	82

ПЕРЕДМОВА

Метою виховання на сучасному етапі є формування морально-духовної, життєвокомпетентної цілісної особистості, інноватора, здатного самореалізуватися в соціумі як професіонал, сім'янина, патріота з активною позицією. Із огляду на визначені пріоритети в освіті, найважливішим для держави є виховання на цінностях.

Концептуальні основи реформування сучасної освіти вимагають розробки ціннісної теоретико-методологічної концепції, на основі якої по-новому вирішувалися б питання підвищення ефективності виховання учнів. У Національній стратегії розвитку педагогічної освіти в Україні на 2020-2025 роки, Державному стандарті базової загальної освіти, Законах України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Про загальну середню освіту», визначено, що провідна роль у формуванні активної, цілеспрямованої, творчої особистості з активною життєвою позицією належить педагогам закладів загальної середньої освіти, діяльність яких спрямована на зміцнення інтелектуального та духовного потенціалу нації. З огляду на це, нагальною проблемою закладів вищої освіти є підготовка майбутніх педагогів, формування їхньої професійної майстерності, без набуття якої неможлива реалізація ціннісного виховання й навчання школярів.

У навчально-методичних рекомендаціях розкрито зміст, методи та форми підготовки студентів до організації виховної роботи зі школярами з урахуванням ціннісних орієнтирів сучасної освіти. Різного виду завдання практичного характеру спрямовані на оволодіння майбутніми педагогами компетенціями організації ціннісно-спрямованого виховного процесу в закладах загальної середньої освіти. Навчально-методичні рекомендації містять матеріал, необхідний для безперервного вдосконалення й педагогічної підготовки вчителя.

Видання призначено магістрантів, студентів та бажаючих пізнати складові та шляхи підвищення педагогічної майстерності.

I. СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

1.1. Анотація освітнього компоненту

Освітній компонент «Методика виховної роботи» є логічним продовженням ОК «Педагогіка (Сучасні педагогічні технології)», який вивчався студентами II курсу у другому семестрі.

Зміст ОК відображає ціннісно-орієнтований погляд на стан виховної теорії й практики та відповідає тим потребам, які склалися у суспільстві на сучасному етапі розвитку української державності.

Навчальний матеріал структуровано так, щоб максимально розкрити студентам особливості організації ціннісно спрямованої вихованої роботи зі школярами та спонукати майбутніх педагогів до пошуку ефективних способів організації виховного процесу в закладах загальної середньої освіти.

ОК «Методика виховної роботи» розкриває теоретичні аспекти організації виховної роботи як цілісного освітнього процесу, її структуру, мету і завдання, закономірності, зміст, методи, форми, засоби, умови формування компетентного вчителя, класного керівника, підготовленого до ефективного здійснення професійної діяльності в сучасному суспільстві; громадян, здатних примножувати цінності українського народу.

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Освітньо-професійна програма	Середня освіта.
Форма навчання	Денна
Семестр, курс	3-4 семестр, II курс
Кількість годин/кредитів	Загальний обсяг: 6 кредитів / 180 годин. Аудиторних годин: 90; з них: лекцій – 40 год, практичних – 50 год. Самостійної роботи – 80год. Консультації – 10 год.
Форма контролю	Залік –3 семестр, екзамен – 4 семестр.
Час занять	Тижневих годин: по 2,5 год на кожен семестр. Аудиторні заняття проводяться за розкладом: http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi?n=700 Консультації викладача відповідно затвердженого графіку.
Анотація курсу	Силабус нормативного освітнього компонента (далі ОК) «Методика виховної роботи» складено відповідно до освітньо-

	<p>професійної програми 014 Середня освіта. Викладання ОК спрямоване на набуття здобувачами освіти ґрунтовних компетенцій проектування процесу викладання навчальних предметів за фахом в закладах загальної середньої освіти та методики роботи класного керівника з учнівським колективом.</p>
Пререквізити	<p>Базові знання з ОК «Вступ до фаху», «Психологія», «Інклюзивна освіта», «Охорона життя і здоров'я учасників освітнього процесу».</p>
Постреквізити	<p>«Психолого-педагогічна практика», «Методика навчання предметів за фахом», «Педагогічна практика».</p>
Мета вивчення освітнього компонента	<p>Мета та завдання ОК полягають у формуванні в майбутніх учителів закладів загальної середньої освіти інтегральної та системи загальних і фахових компетентностей планування, організації та проведення навчальних занять, виховних справ, виховання та розвитку особистості в закладах загальної середньої освіти з визначенням їх діагностичної мети, завдань, змісту, форм, методів та упровадженням сучасних технологій, методики виховної роботи в освітній процес тощо.</p> <p>Освітній компонент «Методика виховної роботи» розкриває основні вимоги до організації виховного процесу в закладах загальної середньої освіти як цілісного й системного процесу, його структуру, мету і завдання, закономірності, зміст, методи, сучасні педагогічні технології, форми, засоби, умови формування компетентного учителя закладу загальної середньої освіти за спеціальністю 014 «Середня освіта», відповідно до ОПП підготовки фахівця, затвердженої Вченою радою Волинського національного університету імені Лесі Українки.</p> <p>Застосовуючи в майбутній професійній діяльності сучасні підходи до організації процесу виховання майбутні вчителі математики зможуть суттєво вплинути на створення в закладах загальної середньої освіти сприятливого освітнього середовища, на розвиток, навчання й виховання школярів середнього та старшого шкільного віку в позакласній роботі та сприяти актуалізації їхніх внутрішніх резервів для повноцінної творчої самореалізації в усіх сферах життєдіяльності.</p> <p>Викладання освітнього компонента передбачає поєднання інтерактивних і традиційних форм навчання з елементами електронного навчання, в якому використовуються платформа дистанційного навчання MOODLE, ZOOM, спеціальні інформаційні технології, такі як відео, інтерактивні елементи, онлайн консультування тощо.</p> <p>ОК «Методика виховної роботи» спрямований на формування інтегральної та таких загальних та спеціальних (фахових) компетентностей:</p> <p>ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі середньої освіти, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь з фахових предметів, педагогіки, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах середньої освіти.</p>

	<p>ЗК2. Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.</p> <p>ЗК5. Здатність діяти автономно, приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності і відповідати за їх виконання, діяти відповідально і свідомо на основі чинного законодавства.</p> <p>ЗК9. Здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу.</p> <p>ЗК10. Здатність поважати різноманітність і полікультурність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу.</p> <p>ФК3. Здатність виявляти й окреслювати мету та завдання педагогічної діяльності, здійснювати проектування процесу виховання учнів з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей, освітніх потреб і можливостей; добирати та застосовувати ефективні методики й технології виховання й розвитку учнів.</p> <p>ФК6. Здатність до формування учнівського колективу, навичок командної роботи; знаходження ефективних шляхів мотивації учнів до саморозвитку; спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.</p> <p>ФК7. Здатність до здійснення професійної діяльності з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами); використання здоров'язбережувальних технологій під час освітнього процесу.</p> <p>ФК8. Здатність до суб'єкт-суб'єктної (рівноправної та особистісно зорієнтованої) взаємодії з учнями в освітньому процесі, залучення батьків до освітнього процесу на засадах партнерства.</p> <p>ФК9. Здатність аналізувати власну педагогічну діяльність та її результати, здійснювати самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.</p>
<p>Результати навчання</p>	<p>Опанування змісту освітнього компоненту дозволяє отримати наступні результати навчання:</p> <p>РН1. Відтворює основні концепції та принципи педагогіки і психології; враховує в освітньому процесі закономірності розвитку, вікові та інші індивідуальні особливості учнів.</p> <p>РН3. Називає і аналізує прийоми цілепокладання, планування та проектування процесу виховання учнів на основі компетентнісного підходу з урахуванням їх освітніх потреб; класифікує форми, методи і засоби навчання предмета в закладах загальної середньої освіти, що провадять освітню діяльність на другому рівні повної загальної середньої освіти.</p> <p>РН4. Здійснює добір і застосовує сучасні освітні технології та методики для формування якостей особистості учня;</p> <p>РН5. Вибирає відповідні форми та методи виховання учнів на уроках і в позакласній роботі; аналізує динаміку особистісного розвитку учнів, визначає ефективні шляхи їх мотивації до саморозвитку та спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.</p> <p>РН10. Демонструє володіння сучасними технологіями пошуку</p>

	<p>наукової інформації для самоосвіти та застосування її у професійній діяльності.</p> <p>PH12. Аналізує власну педагогічну діяльність та її результати, здійснює об'єктивну самооцінку і самокорекцію своїх професійних якостей.</p> <p>PH13. Демонструє знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовує необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.</p>
--	---

Soft skills:

– комунікативні уміння й навички – готовність до вільної комунікації з учасниками освітнього процесу, вміння аргументувати, переконувати та захищати власні думки й переконання;

– аналітичне та критичне мислення – вміння/здатність знаходити і структурувати матеріал, встановлювати взаємозв'язки між окремими елементами, визначати головну та другорядну інформацію;

– когнітивна гнучкість – здатність швидко адаптуватися до змін, успішно вирішувати нові виклики, проблеми;

– емоційний інтелект – ментальні здібності, які беруть участь в усвідомленні і розумінні власних емоцій, емоцій навколишніх (дітей, батьків, колег) та вміння керувати емоціями;

– креативність, оригінальність та ініціативність – здатність генерувати інноваційні ідеї, знаходити оригінальні творчі рішення, уміння вільно мислити;

– уміння працювати в команді – налагоджувати ефективну співпрацю в групі, мікрогрупі для досягнення спільної мети;

– лідерські якості – сукупність умінь, навичок, рис характеру, визнання високих результатів у діяльності, що забезпечують успіх.

1.2. Інформаційний обсяг ОК

Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усьо го (год.)	Лек. (год.)	Прак т. (год.)	Конс. (год.)	Сам. роб. (год.)	*Форма контрол ю / Бали
Змістовий модуль. Теоретико-методичні основи методики виховної роботи в закладах загальної середньої освіти.						
Тема 10. Сутність процесу виховання, виховної роботи та методики виховної роботи. Методика виховної роботи, її сутність та завдання. Мета виховання в сучасній школі. Діагностичність постановки мети виховної роботи. Закономірності та принципи виховної роботи. Класний керівник, його функції та посадові обов'язки, плани виховної роботи класного керівника. Урахування у виховній роботі класного керівника особливостей дітей з особливими освітніми потребами.	12	2	4		6	ДС, РМГ, ДБ / По 3 б.
Тема 11. Технології виховного процесу в сучасному закладі освіти (технологія морального, естетичного, правового, трудового, екологічного, економічного, фізичного, статевого, патріотичного виховання). Методика реалізації технологій методики національно-патріотичного виховання в закладах загальної середньої освіти для базової школи. Методика профілактики булінгу. Діяльність класного керівника з формування здоров'я збережувальної поведінки учнів.	14	2	4	2	6	ТР, ДС / по 3 б.
Тема 12. Методика реалізації методів виховання в сучасній школі. Поняття методів виховання та прийомів виховання. Класифікація методів виховання. Характеристика груп методів виховання. Критерії відбору методів виховання. Методика реалізації класним керівником методів виховання у виховній роботі з учнівським колективом. Вимоги до відбору методів виховання до дітей з особливими освітніми потребами.	18	4	4	2	8	ДБ, ТЗ/ по 3 б

Тема 13. Методика проведення сучасних форм виховної роботи. Класифікація і характеристика форм виховної роботи. Методика проведення основних форм виховної роботи зі школярами. Урахування специфіки проведення різних форм виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.	14	2	4		8	РМГ, ТЗ, Т/ по 3 б
Тема 14. Особистість і колектив. Система роботи класного керівника з колективом. Стадії розвитку учнівського колективу. Колективні творчі справи. Шляхи згуртування учнівського колективу. Методика роботи класного керівника з колективом. Командна робота класного керівника з іншими фахівцями у вихованні дитини з особливими освітніми потребами.	14	2	4		8	ДС, Т /по 3б
Разом за змістовим модулем 3	74	12	20	4	36	30

*Форма контролю: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ІР – індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, ТЗ – творче завдання, ПР – практична робота, РП – робота над проектом.

1.3. Навчально-методична карта дисципліни

Тема, зміст теми	ФОН бали	Завдання самостійної роботи з підготовки до занять	Література, ІР
Тема 1. Методика виховної роботи і процес виховання. Поняття «виховання», «процес виховання», «Методика виховної роботи». Процес виховання, його специфіка, компоненти. Етапи процесу виховання. Самовиховання: суть, умови, етапи, прийоми. Результати виховної роботи. Закономірності та принципи виховної роботи.	лекція	Опорний конспект закономірностей та принципів виховної роботи.	1,3,4,1 1,13

<p>Тема 1. Мета та зміст виховання в сучасній школі</p> <p>1.Поняття про мету та ідеал виховання. Суспільний характер мети виховання. Мета виховання та ідеал виховання в сучасній школі.</p> <p>2.Зміст виховання в сучасній школі відповідно Концепції «Нова українська школа» (професійні ролі вчителя НУШ й компетентності випускника НУШ).</p> <p>3. Зміст, мета, завдання, шляхи реалізації розумового й морального виховання.</p>	<p><i>Прак тичне занят тя 1 3 бали</i></p>	<p>1. Опрацюйте Закон України «Про освіту», випишіть завдання виховання підростаючого покоління.</p> <p>2. Опрацюйте Концепцію національного виховання, випишіть положення про сутність національного виховання, зміст загальнолюдських і національних морально-духовних цінностей.</p> <p>3. Ознайомтеся з працею В.Сухомлинського «Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості» і випишіть тези про розуміння сутності всебічного виховання.</p> <p>4. Користуючись різними науковим джерелами, випишіть моральні якості особистості, які характеризують менталітет українського народу.</p>	<p>1,3,4,5, 9,11,13 ,16,19</p>
<p>Завдання до практичного заняття:</p> <p>1. Підготувати погляди вчених-педагогів на мету виховання.</p> <p>2. Опрацювати Концепцію Нової української школи й презентувати: 1 підгрупа – нові ролі вчителя НУШ; 2 підгрупа – модель випускника НУШ.</p> <p>3.Підібрати педагогічні задачі з вирішення проблем морального виховання (2-3 задачі).</p>		<p>2, 11,14,1 5,16</p>	
<p>Тема 2. Основні орієнтири виховання учнів і напрями виховної роботи. Ціннісне виховання особистості до праці. Основи профорієнтації школярів. Види трудової діяльності, методи її здійснення. Система профорієнтації школярів. Використання трудових традицій у вихованні школярів.</p>	<p>лекція</p>	<p>Підготувати мікрОВикладання різних форм ознайомлення школярів з професією.</p> <p>Випишіть з українських фольклорних джерел приклади ставлення народу до праці. Її роль в житті людини.</p>	<p>11,16,1 7</p>
<p>Тема 2. Основні орієнтири виховання учнів і напрями виховної роботи</p> <p>1. Ціннісне ставлення до культури, природи, мистецтва (Зміст, мета, завдання, шляхи реалізації естетичного, екологічного та економічного виховання);</p> <p>2. Ціннісне ставлення до себе, людей, сім'ї, родини (зміст, мета, завдання, шляхи реалізації правового, фізичного, статевого,</p>	<p><i>Прак тичне занят тя 2 3 бали</i></p>	<p>Опорний конспект мети, функції й вимоги до організації виховної роботи класним керівником.</p>	<p>1,3,4,1 5, 16,18,1 9</p>

патріотичного виховання). 3. Вимоги до відбору змісту виховної роботи.			
Завдання до практичного заняття: Представити зміст та фрагмент використання одного з інтерактивних методів в реалізації вказаних напрямів виховання: 1 підгрупа – зміст, завдання та шляхи реалізації морального, естетичного, екологічного, статевого виховання; запропонувати фрагмент використання інтерактивного методу з вказаних напрямів виховання 2 підгрупа – розумового, фізичного, патріотичного, правового виховання школярів. Описати підходи вчених до визначення рівнів вихованості школярів. Підібрати педагогічні задачі з вирішення проблем морального виховання (2-3 задачі).			1,3,4,9, 11,16, 18,19
Тема 2. Основні орієнтири виховання учнів і напрями виховної роботи 1. Ціннісне виховання особистості до праці. Зміст, мета, завдання, шляхи реалізації трудового виховання. 2. Народна педагогіка про трудове виховання. 3. Система та елементи профорієнтації школярів. Професіограма. 4. Вивчення особистості школяра з метою профорієнтації	<i>Практичне заняття 3</i> 3 бали	Описати професіограму вчителя своєї спеціальності. Підібрати тестові методики на визначення професійної спрямованості випускників. Провести мікрОВикладання різних форм ознайомлення школярів з професією.	2,4,6,7, 11,16
Завдання до практичного заняття: Представити: 1 підгрупа: зміст, мету, завдання та шляхи реалізації трудового виховання; фрагмент використання одного з інтерактивних методів в реалізації трудового виховання. 2 підгрупа – зміст, завдання, елементи та етапи профорієнтаційної роботи з школярами. Дві підгрупи пропонують фрагмент мікрОВикладання на ознайомлення школярів будь-якого віку з професією своєї спеціальності.			3,6,7,1 0,18,19
Тема 3. Методи виховання. Класифікація методів виховання. Характеристика груп методів виховання. Критерії відбору методів виховання.	лекція	Підготувати вислови вчених-педагогів про методи виховання. Представлення реалізації одного з методів виховання.	1,3,4,6, 10,18,1 9
Тема 3. Методи виховання. 1. Методи формування суспільної свідомості, їх характеристика. 2. Методи формування суспільної поведінки дитини, їх характеристика. 3. Народна педагогіка про методи виховання.	<i>Практичне заняття 4</i> 3 бали	Змодельовати розгорнуту структурно-логічну схему класифікації методів виховання. Зверніться до творів В. Сухомлинського і випишіть його судження про методи виховання.	1,3,4,5, 9, 10,18,1 9
Завдання до практичного заняття: Представлення реалізації одного з методів виховання. Визначення прийомів виховання в реалізації методу виховання.			2,3,4, 10,11, 17,18

<p>Тема 3. Методи виховання. 1. Методи стимулювання, заохочення дітей, їх характеристика. 2. Методи самовиховання, їх характеристика. 3. Критерії відбору методів виховання.</p>	<p><i>Практичне заняття 5</i> 3 бали</p>	<p>Використовуючи твори А.Макаренка, виберіть слушні думки про місце і роль методів виховання у формуванні особистості. Із творів «Педагогічна поема», «Прапори на баштах» і випишіть декілька яскравих прикладів використання методів виховання.</p>	
<p>Завдання до практичного заняття: Представлення реалізації одного з методів виховання. Визначення прийомів виховання в реалізації методу виховання.</p>			
<p>Тема 4. Форми організації виховного процесу класним керівником. Поняття форм виховної роботи. Класифікація форм виховного процесу. Характеристика форм виховної роботи.</p>	<p>Лекція</p>		<p>4,6,9,10,17,18</p>
<p>Тема 4. Професійні ролі класного керівника. Форми організації виховного процесу. 1. Мета та завдання класного керівника в організації виховної роботи. Види планів роботи класного керівника. 2. Поняття форми виховної роботи, їх класифікація. Класні та позакласні виховні роботи. 3. Характеристика форм виховної роботи</p>	<p><i>Практичне заняття 6</i> 3 бали</p>	<p>Змодельовати фрейм форм виховної роботи. Представлення реалізації однієї з форм виховної роботи. Визначення методів, прийомів виховання в реалізації форми виховної роботи.</p>	<p>1,9,10,11,18</p>
<p>Завдання до практичного заняття: Провести аналіз вимог до планування виховної роботи, алгоритму до планування виховної роботи та варіантів планів виховної роботи класного керівника. Визначити переваги та недоліки кожного з них (поданих на с. 27-39). Проаналізувати методики визначення рівнів вихованості школярів. Вибрати один з варіантів, на вашу думку найбільш оптимальний. Обґрунтувати думку. Провести мікрОВикладання однієї з форм виховної роботи.</p>			
<p>Тема 4. Форми організації виховного процесу. 1. Шкільні та позашкільні форми виховної роботи. 2. Інтерактивні форми виховної роботи. Акції, квести, леп-буки, букінги в діяльності класного керівника.</p>	<p><i>Практичне заняття 7</i> 3 бали</p>	<p>Опорний конспект структури основних форм виховної роботи: бесіда, лекція, диспут, вікторина, конкурс, просвітницька (профілактична) акція, квест, флеш-моб та ін букінг, ворд-шоп, леп-бук та ін.</p>	<p>9,10,11,18,19</p>
<p>Підготувати та представити: 1 підгрупа – фрагмент профілактичної акції та мікрОВикладання однієї з інтерактивних форм виховної роботи; 2 підгрупа – фрагмент просвітницької акції та леп-буку.</p>			

Тема 5. Особистість і колектив. Стадії розвитку учнівського колективу. Колективні творчі справи. Шляхи згуртування учнівського колективу	Лекція	Опорний конспект підходів учених до визначення стадій розвитку дитячого колективу.	1,3,4,5, 9, 10,12, 18,19
Тема 5. Особистість і колектив. Розвиток дитячого колективу. Відносини в колективі. Соціометрія колективу	<i>Практичне заняття 8 3 бали</i>		
Провести соціометрію студентського колективу й обробити її результати. Підібрати тестові методики на визначення згуртованості колективу та провести їх з аудиторією. Представлення 2 підгрупам фрагменту однієї з творчих справ.			

Індивідуально-дослідне завдання

(оцінюється під час захисту проєкту виховної справи)

Здобувачам освіти пропонується робота над проєктом в парах або групах на тему:

Виховні справи класного керівника

Критерії оцінювання виконання і захисту здобувачами освіти індивідуально-дослідного завдання (4 бали)

К-ть балів	Критерії оцінювання роботи
2 бали	Якість, чіткість, обґрунтованість добору дидактичного матеріалу. Вміння студента стисло визначати ключові позиції, які викладені у проблематиці обраної теми.
1 бал	Творчий підхід до виконання ІНДЗ
1 бал	Якість оформлення роботи. Відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела.
4 бали	Разом

Самостійна робота

Самостійна робота здобувача є основним засобом засвоєння навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових занять, без участі викладача.

Самостійна робота включає в себе:

- опрацювання лекційного матеріалу (перевірка здійснюється під час практичних занять та оцінюється при виставленні оцінки за змістовий модуль);

- підготовка до практичних занять, виконання домашніх завдань (перевірка здійснюється під час практичних занять);
- систематизація вивченого матеріалу перед контрольними роботами (перевірка здійснюється під час контрольних заходів і оцінюється відповідною кількістю балів);
- самостійне опрацювання окремих тем або питань, що попередньо не обговорювались і не розглядались на заняттях (перевірка здійснюється під час практичних занять та контрольних заходів, оцінюється відповідною кількістю балів).

Здобувачам також рекомендується для самостійного опрацювання відповідна наукова література та ресурси Інтернету.

№ з/п теми	Завдання на самостійну роботу	Кількість годин
Змістовий модуль № 3. Теоретико-методичні основи методики виховної роботи в закладах загальної середньої освіти		
10	Сутність процесу виховання, виховної роботи та методики виховної роботи. Опрацювання конспекту лекції	6
11	Технології виховного процесу в сучасному закладі освіти Опрацювання підручників, навчальних посібників	6
12	Методика реалізації методів виховання в сучасній школі Підготовка до практичних занять	8
13	Методика проведення сучасних форм виховної роботи Самостійна робота в дистанційному режимі	8
14	Особистість і колектив. Система роботи класного керівника з колективом	6
<i>Всього самостійна робота за змістовий модуль 3</i>		34

Питання для контролю та самоконтролю

1. Предмет педагогіки
2. Методологічні основи педагогіки
3. Основні етапи розвитку педагогіки
4. Основні категорії педагогіки
5. Галузі педагогіки. Зв'язок педагогіки з іншими науками.
6. Методи науково-педагогічних досліджень, їх характеристика.

7. Поняття педагогічних технологій, їх види
8. Загальна характеристика сучасних педагогічних технологій.
9. Поняття про розвиток і формування особистості. Технологія критичного розвитку.
10. Основні фактори та рушійні сили процесу розвитку й формування особистості.
11. Взаємозв'язок розвитку, виховання та навчання.
12. Роль діяльності, спілкування, власної активності у розвитку та вихованні особистості
13. Врахування закономірностей вікового та індивідуального розвитку дітей, підлітків, юнаків.
14. Методика виховної роботи, її сутність.
15. Виховання як спеціально організований і свідомо здійснюваний процес. Виховна робота. Методика організації виховної роботи в сучасній школі.
16. Закономірності процесу виховання.
17. Принципи виховання їх характеристика
18. Ідеал та мета виховання на різних етапах розвитку суспільства. Діагностичність мети виховання. Сучасний випускник та сучасний вчитель: основні ролі та компетентності.
19. Структура процесу виховання, її характеристика.
20. Поняття про методи та засоби виховання.
21. Методи формування свідомості особистості.
22. Методи організації діяльності та формування досвіду суспільної поведінки.
23. Методи стимулювання поведінки та діяльності
24. Методи контролю, самоконтролю та самооцінки у вихованні.
25. Планування роботи класного керівника. Види, структура планів.
26. Напрями національного виховання. Методика естетичного та етичного виховання, їх завдання, шляхи реалізації.

27. Методика морального виховання школярів. Зміст, методи та шляхи реалізації морального виховання. Профілактики булінгу серед школярів.

28. Методика розумового виховання школярів. Формування основ наукового світогляду школярів.

29. Мета, завдання та зміст трудового виховання школярів. Методика реалізації трудового виховання.

30. Мета, завдання та зміст та методика економічного виховання школярів.

31. Мета, завдання, зміст та методика статевого виховання школярів.

32. Професійна орієнтація учнів в системі роботи класного керівника, її форми та методи.

33. Мета, завдання, зміст фізичного виховання школярів. Методика формування здоров'язбережувальної поведінки учнів.

34. Форми та засоби фізичного виховання. Основи здорового способу життя.

35. Завдання, основні принципи та зміст сімейного виховання.

36. Умови ефективності сімейного виховання.

37. Класний керівник. Плани виховної роботи класного керівника. Інноваційні форми виховної роботи класного керівника зі школярами та родинами школярів на засадах педагогіки партнерства.

38. Умови ефективності взаємодії класного керівника та батьків. Командна робота класного керівника з іншими фахівцями у вихованні дитини з особливими освітніми потребами.

39. Сутність, ознаки та функції колективу.

40. Вплив дитячого колективу на особистість дитини. Структура дитячого колективу.

41. Процес розвитку колективу. Профілактика класним керівником негативний явищ в учнівському колективі.

42. Поняття школознавства.

43. Внутрішкільне управління, його принципи.
44. Наукова організація праці вчителя. Індивідуальна траєкторія розвитку педагога.
45. Методична робота в школі. Форми методичної роботи.
46. Упровадження в практику роботи школи інноваційного педагогічного досвіду.

Політика щодо оцінювання

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється згідно **Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки**. Освітня компонента складається з чотирьох змістових модулів та її вивчення передбачає виконання практичних робіт. У цьому випадку підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за:

- поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 40 балів);
- модульні контрольні роботи (максимум 60 балів).

Якщо за результатами семестру накопичено не менше 75 балів і здобувач освіти погоджується із цим результатом, то оцінка за семестр може виставлятися без складання екзамену. В іншому разі здобувач освіти складає екзамен; максимальна кількість балів, яку можна отримати на екзамені – 60 балів. Вони замінюють бали модульного семестрового контролю, поточний семестровий контроль при цьому зберігається. Оцінка за семестр у випадку складання екзамену є сумою балів поточного контролю та балів, отриманих під час екзамену. Повторне складання екзамену допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету. Здобувачеві освіти також можуть бути зараховані результати навчання, здобуті у процесі формальної, неформальної та/або інформальної освіти відповідно до «Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Волинському національному університеті імені Лесі Українки». Визнанню можуть підлягати результати навчання, що відповідають тематиці освітнього

компоненту, його окремому розділу, темі (темам) або індивідуальному завданню, які здобувач освіти самостійно набув, вивчаючи освітні ресурси (семінари, інтернет-курси, професійні стажування та ін.) на онлайн-платформах Prometheus (<https://prometheus.org.ua>), EdEra (<https://www.ed-era.com>) та інших, і підтвердив відповідними сертифікатами.

Бонуси. Наприкінці вивчення ОК та перед початком сесії здобувачам вищої освіти буде нараховано додаткові бали за вчасно здані роботи, за відсутність пропусків без поважних причин та за активність на заняттях. Згідно Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки бонусний бал не повинен перевищувати 20 % максимального поточного балу. Для даного ОК (не більше 8 балів).

Поєднання навчання та досліджень. Здобувачі вищої освіти мають можливість додатково отримати бали за виконання індивідуальних завдань дослідницького характеру, зокрема, написання та опублікування наукових тез та статей з тематики дисципліни. За рішенням кафедри здобувачам, які брали участь у роботі конференцій, підготовці наукових публікацій, конкурсах студентських наукових робіт за тематикою ОК й досягли значних результатів, може бути присуджено додаткові (бонусні) бали, які зараховуються як результати поточного контролю. Систему бонусних балів погоджує науково-методична комісія факультету інформаційних технологій і математики. При цьому загальна кількість балів, що вноситься до відомості за поточну роботу, у випадку ОК, де передбачено екзамен, не може перевищувати 40 б.

Оцінювання знань здобувачів освіти під час аудиторних занять

К-ть балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
3 бали	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить

	висновки.
2.5 бали	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
2 бали	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання освітнього компонента, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
0 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти за формою контролю

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Fx	необхідне перескладання

Вирішення конфліктних ситуацій

Будь-яка конфліктна ситуація, яка виникає в учасників освітнього процесу вирішується згідно Положення про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ВНУ імені Лесі Українки

Політика викладача щодо здобувача освіти

Усі учасники освітнього процесу повинні дотримуватись вимог чинного законодавства України, Статуту і Правил внутрішнього розпорядку ВНУ імені Лесі Українки, загальноприйнятих моральних принципів, правил поведінки та корпоративної культури; підтримувати

атмосферу доброзичливості, відповідальності, порядності й толерантності. Атмосфера на заняттях повинна бути творчою, відкритою до конструктивної критики. Недопустимі запізнення на заняття та списування. Очікується, що всі здобувачі освіти відвідають усі лекції і практичні заняття освітнього компоненту.

Політика щодо академічної доброчесності

Політика, стандарти та процедури дотримання академічної доброчесності у Волинському національному університеті імені Лесі Українки знайшли своє відображення в «Кодексі академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки». Вимоги до академічної доброчесності визначаються «Положенням про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки».

Під час навчання учасники освітнього процесу зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності: етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової діяльності.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю (для осіб з особливим освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей); посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності.

Під час оцінювання результатів навчання студенти не користуються забороненими засобами (мобільний телефон, планшет, конспект, навчальна література, інші джерела інформації, в тому числі Інтернет-ресурси), самостійно виконують запропоновані завдання.

Політика щодо дедлайнів та перескладання

Якщо здобувач вищої освіти був відсутній на заняттях з будь-якої причини, він/вона вивчають теоретичний матеріал самостійно використовуючи навчальні посібники, конспекти лекцій, виконують всі завдання для аудиторних занять, всі домашні завдання. Прозвітуватися про виконання завдань можна під час консультацій, одночасно при цьому з'ясувати незрозумілі моменти, задати запитання викладачу.

Перескладання модульних контрольних робіт заборонено. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.

Методичне забезпечення

1. Бартків О.С. . Дистанційний курс Moodle: Педагогіка (Сучасні педагогічні технології) (затверджений науково-методичною радою університету до використання в навчальному процесі. Протокол № 10 від 21.06.2022). Режим доступу: <https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=1530>

2. Бартків О.С. Дистанційний курс Moodle: Педагогіка (Методика виховної роботи), 2022. ((затверджений науково-методичною радою університету до використання в навчальному процесі. Протокол № 10 від 16.06.2021)). Режим доступу: <https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=1204>

3. Бартків О.С. Педагогіка (Методика виховної роботи) : навч.-метод. рекоменд. (для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Математика, біологія, природознавство і здоров'я людини, інформатика, фізика, географія, фізична культура, хімія). Луцьк, 2020. 57 с.

4. Бартків О.С. Елементи дистанційного навчання в процесі вивчення курсу «Методика виховної роботи». *Педагогічний часопис Волині : науковий журнал*. Луцьк, СНУ ім. Лесі Українки, 2020. 1(12). 130с. С. 56-61.

5. Бартків О.С. Візуалізація як ефективний метод вивчення студентами педагогіки. Електронне наукове фахове видання «Адаптивне управління:

теорія і практика. Серія «Педагогіка». Випуск 8 (15), 2020. С.1-16/.

6. Бартків О.С. Формування основ педагогічної майстерності майбутніх учителів *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». Випуск 1 (48). 2021.С. 24-29.

7. Бартків О.С. Професійна підготовка майбутніх учителів до організації виховної роботи: сутність та структура. *Науковий журнал «Acta Paedagogica Volynienses»*. 2021, №.2, 90с. С. 10-15.

8. Бартків О.С. Інформальна освіта у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів. *Інноваційна педагогіка*, № 55, том 1, 2023. С. 100-104.

9. Формування у майбутніх учителів компетентності педагогічного партнерства. *Acta Paedagogica Volynienses*, 2022, 4, 22–27.

10. Формування прогностичної компетентності майбутніх педагогів: *Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського*, 2022, № 2.С.124-131.

Рекомендована література

1. Державний стандарт базової загальної середньої освіти. [Електронний ресурс]. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>

2. Задорожна-Княгницька Л. В. Загальні основи педагогіки : навч. посіб. для здоб. вищої освіти за освітнім ступенем «Бакалавр» спец. 013 «Початкова освіта». 2022. 145с.

3. Зайченко І. В. Педагогіка. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Освіта України, 2017. С. 410–415.

4. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)»: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#Text>.

5. Закон України «Про освіту». Освіта України : нормативно-правові документи : зб. нормат. док. К. : Міленіум, 2017.

6. Закон України Основи законодавства України про охорону здоров'я: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>

7. Інноваційні технології навчання: Навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів / [Кол. авторів; відп. ред. Бахтіярова Х.Ш.; наук. ред. Арістова А.В.; упорядн. словника Волобуєва С.В.]. К. : НТУ, 2017. 172 с.
8. Каменєва Т.М. Теоретичні основи навчання: навчально-методичний. К.: МНУЦ, 2018. 282 с.
9. Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді: Режим доступу : <https://nus.org.ua/news/mon-zatverdylu-novu-kontseptsiyu-patriotychnogo-vyhovannya/>
10. Концепція Нової української школи . Управління школою. 2017. № 34-36. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
11. Методика виховної роботи. Практикум : навчально-методичний посібник для студ. пед. ун-тів / кол. авт.; ред. О.О. Лаврентьєва. Кривий Ріг : КДПУ, 2017. 102 с.
12. Концепція розвитку освіти України на період 2015 - 2025 років [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://ips.ligazakon.net/document/NT1078>
13. Основи педагогіки та інноваційні технології у вищій школі : навчальний посібник для аспірантів (денна та вечірня форми навчання) / Укладач Л.І.Васецька. Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. 169с
14. Положення про комітет з етики наукових досліджень Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2020. URL: <https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/Komitet-z-etyky-naukovyh-doslidzhen-.pdf>
15. Положення про організацію навчального процесу на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях у Волинському національному університеті імені Лесі Українки. 2020. URL: https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2021-02/Polozhennia_orhanizatsiiu_navchalnoho_protseesu_2ch_rivniakh.pdf

16. Положення про порядок формування індивідуальної траєкторії навчання студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2022. URL: https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2022-01/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BF%D1%80%D0%BE_%D0%B2i%D0%BB_%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%B2%D0%B8%D0%B1i%D1%80%202022.pdf

17. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», 2020. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchitelya-pochatkovih-klasiv-vchitelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchitelya-z-pochatkovoyi-osviti>

18. Сопова Д. Академічна доброчесність у системі професійної підготовки майбутнього педагога. Неперервна професійна освіта: теорія і практика, 2019. (3-4), 52–56. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2018.3-4.5256>

19. Твердохліб Т. С. Педагогічна майстерність класного керівника в організації виховної роботи: навч.-метод. посіб. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2017. 156 с.

20. Федірчик Т., Дідух В. Педагогіка партнерства як чинник формування ефективної взаємодії учасників освітнього процесу в умовах нової української школи. Гірська школа українських Карпат. 2019. № 21. С. 50-54.

1.4. Тестові завдання для поточного й підсумкового контролю

Тест (від англ. test – проба, перевірка) у педагогіці – це система спеціально підібраних завдань певного змісту і специфічної форми, що дозволяють кількісно оцінити навчальні досягнення.

Тест складається із завдань, правил їх застосування, оцінок за виконання кожного завдання і рекомендацій з інтерпретації результатів.

Результат традиційного теста залежить від кількості правильних відповідей, даних на відповідну кількість запитань.

На початку роботи з тестами важливо ознайомитися з різноманітністю тестових завдань. Усі тестові завдання діляться на дві групи: тестові завдання закритого типу, коли відповідаючи на запитання, необхідно працювати з готовими варіантами відповідей, і тестові завдання відкритого типу, коли пропонується дати власний варіант відповіді (повний або частковий).

Тестові завдання закритого типу найчастіше мають такі форми:

1) множинний вибір – тестованому необхідно вибрати одну або кілька правильних відповідей із запропонованого списку;

2) альтернативний вибір – необхідно вибрати одну з двох відповідей: «так» чи «ні»;

3) встановлення відповідності – тестованому пропонується встановити відповідність елементів двох списків:

а) відповідність взаємно-однозначна, тобто будь-якому елементу з лівого стовпчика відповідає тільки один елемент з правого стовпчика і навпаки;

б) відповідність невзаємно-однозначна, тобто різним елементам з лівого стовпчика може відповідати один і той самий елемент правого стовпчика;

4) встановлення послідовності – тестований має розмістити елементи списку у певній послідовності;

5) виключення зайвого – тестований має визначити зайвий елемент у запропонованому списку.

Тестові завдання відкритого типу можуть мати такі форми:

1) вільний виклад – коли відповідь має бути сформульована самостійно без усяких обмежень;

2) доповнення – коли відповідь має бути сформульована із врахуванням передбачених у завданні обмежень (дописати слово, словосполучення,

цифру, число, формулу, здійснити узагальнення кількох понять, завершити висловлену думку тощо).

У тестах для підсумкового контролю пропонується певний набір тестових завдань різного типу і форми до кожної теми з загальної педагогіки.

Тестові завдання

1. Моральність людини включає: 1) моральні погляди; 2) моральні переконання; 3) морально-етичні бесіди; 4) моральну поведінку.

2. Твердження, що в українській етнопедагогіці вихованість людини передусім оцінюється гуманізмом: 1) правильне; 2) неправильне.

3. Вивчення та аналіз педагогічної літератури, різних підходів до процесу навчання є уміннями: 1) проєктивними; 2) гностичними; 3) конструктивними; 4) комунікативними; 5) організаторськими.

4. Найголовнішою умовою формування колективу є наявність: 1) традицій; 2) суб'єкта управління; 3) активу; 4) спільної корисної діяльності; 5) відносини взаємозалежності.

5. Твердження, що в розвитку особистості вихованця основну роль А. Макаренко відводив педагогу-вихователю та колективу: 1) правильне; 2) неправильне.

6. Головна мета формування у школярів світогляду полягає в тому, щоб надати допомогу в: 1) опануванні складними філософськими теоріями; формуванні орієнтирів для самостійних дій у складному світі; поглибленні обізнаності з багатьма галузями науки; 2) збагаченні духовного життя дитини.

7. Основними функціями світогляду є: 1) інформаційно-відображальна, оцінююча й духовна; 2) інформаційно-відображальна, оцінююча, орієнтаційна; 3) інформаційно-відтворювальна, духовна й наукова.

8. В основі педагогічних умов формування наукового світогляду школярів є положення про те, що факти світоглядного характеру повинні:

1)подаватись у художній формі; 2)не суперечити теоретичним висновкам; 3) відображати пізнавальні інтереси дітей.

9. Твердження, що між віком і розвитком людини існує залежність:

1)правильне; 2) неправильне; 3) частково правильне.

10. Народна мудрість стверджує: «Без ..., як без руки – ні хати не зробиш, ні сіна не скосиш»1) розуму; 2) господаря; 3) толоки; 4)настрою; 5) сили; 6) господині.

11. Створення ситуації, за якої в учнів виникають нові, сильні почуття, прагнення до перебудови особистості, називається методом: 1) вправління; 2) вибуху; 3) вимоги; 4) стимулювання; 5) переключення; 6) прикладу.

12. Сукупність певних знань про світ називається: 1) світоглядом; 2) світорозумінням; 3) світосприйманням; 4) наукою.

13. Твердження, що повна система трудового виховання в школі складається з таких елементів: трудового навчання, організації різних видів дитячої праці, політехнічної освіти: 1) правильне; 2) неправильне.

14. Стійка суспільна позиція особистості, що складається в результаті світоглядної основи, домінуючих мотивів поведінки і проявляється як властивість особистості в різних умовах і обставинах називається: 1) моральним почуттям; 2) моральною свідомістю; 3) моральною спрямованістю.

15. Основну мету виховання дитини народна педагогіка бачить у тому, щоб: 1) навчати й виховувати на національному ґрунті; 2) навчити кожного бути людиною; 3)забезпечити всебічний розвиток особистості у відповідності з її природними можливостями; 4)максимально розвинути інтелектуальні можливості.

16. Твердження, що формування моральної свідомості та поведінки школярів єдиний, нерозривний процес: 1)правильне; 2) неправильне.

17. Твердження, що мораль і політика – це дві різні форми регуляції суспільної діяльності та свідомості: 1)правильне; 2) неправильне.

18. Думки, погляди, переконання, ідеали – це ... світогляду: 1) функції; 2) структурні елементи; 3) властивості; 4) різновиди.

19. Твердження, що за Конституцією України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визначаються найвищою соціальною цінністю: 1) правильне; 2) неправильне; 3) частково правильне.

20. Головною спрямованістю покарання є його вплив на зміну: 1) вчинків і дій дитини; 2) моральних якостей; 3) орієнтацій дитини; 4) свідомості дитини.

21. Твердження, що вчитель може зізнатись учням у необізнаності в питанні, яке вони йому поставили, є педагогічно виправданим: 1) правильне; 2) неправильне; 3) частково правильне.

22. Член групи, здатний у значимих ситуаціях виявляти суттєвий вплив на поведінку решти учасників (практично керувати ними) називається: 1) активістом; 2) лідером; 3) альтруїстом; 4) конформістом.

23. Найголовнішим критерієм правильної побудови календарного плану виховної роботи є: 1) негроміздкість; 2) можливість контролю передбачених дій; 3) реальність; 4) відповідність змісту плану меті та завданням виховної роботи; 5) здійснення особистісно-діяльнісного підходу.

24. Виберіть найбільш повне визначення колективу: 1) група людей, у якій є вимоги до кожного члена, наявні органи управління і готовність допомогти один одному; 2) група людей, об'єднана соціально значимою метою, діяльністю, організацією цієї діяльності, яка має спільні виборчі органи, характеризується згуртованістю, спільною відповідальністю, взаємною залежністю при безумовній рівності всіх членів у правах і обов'язках; 3) група людей, які об'єднані спільною діяльністю, що не суперечить загальнолюдським цінностям і характеризується гуманними стосунками;

25. Головною умовою успішного проведення індивідуальної бесіди є: 1) місце проведення бесіди; 2) атмосфера взаємної довіри між

співбесідниками; 3) чітке уявлення мети бесіди вихователем; 4) чіткі висловлювання вихователя; 5) попередній підбір вихователем питань.

26. Стійкі, повторювані, об'єктивно існуючі, суттєві зв'язки у вихованні, реалізація яких сприяє забезпеченню ефективності формування особистості школяра, це: 1) принцип виховання; 2) закономірності навчання; 3) принципи навчання; 4) закономірності виховання.

27. Твердження, що народна педагогіка трактує заохочення і покарання як дуже делікатні методи виховання, які не треба часто застосовувати: 1) правильно; 2) неправильно.

28. Метод прикладу належить до групи методів: 1) організації діяльності; 2) формування свідомості; 3) стимулювання; 4) самовиховання.

29. Особистість дитини є: 1) лише суб'єктом виховання; 2) лише об'єктом виховання; 3) суб'єктом й об'єктом виховання.

30. Твердження, що терміни “позаурочна” й “позанавчальна” виховна робота є синонімами: 1) правильно; 2) неправильно.

31. Твердження, що неформальна структура колективу виникає стихійно: 1) правильно; 2) неправильно.

32. Твердження, що культура поведінки повинна трактуватись як органічне поєднання етичного й естетичного в духовному й зовнішньому прояві людини: 1) правильно; 2) неправильно; 3) частково правильно.

33. Принцип «паралельної дії», запропонований А. Макаренком, означає: 1) вплив окремої особи на іншу людину; 2) вплив на окрему особу через колектив; 3) вплив окремої особи на іншу людину і вплив на окрему особу через колектив.

34. Твердження, що поняття “індивідуальний підхід” та “особистісний підхід” у вихованні однозначні: 1) правильно; 2) неправильно.

35. Трудове виховання проходить успішно, коли: 1) з раннього віку залучати дітей до праці, формувати елементарні трудові вміння і навички; 2) не приділяти йому особливої уваги, дитина здобуває трудові навички

мимовільно; 3) постійно змушувати дитину щось робити; 4) постійно стимулювати за отримані результати.

36. Твердження, що працелюбність у народній педагогіці є основним критерієм оцінки моральної гідності людини: 1) правильне; 2) неправильне; 3) частково правильне.

37. Основними причинами виключення дітей із трудового процесу в міській сім'ї є: 1) відокремлення виробничої праці від сім'ї; 2) небажання дітей брати участь у праці; 3) відсутність спадкової передачі дітям певного фаху; 4) небажання батьків залучати дітей до праці.

38. До загально визнаних правил народного виховання належало привчання дітей з першого року життя до: 1) виконання вимог батьків; 2) виконання трудових обов'язків; 3) знання свого родоводу; 4) покори дорослим.

39. Основним методом морального виховання К.Д. Ушинський вважав: 1) переконання; 2) запобігання неправильній поведінці; 3) педагогічний такт; 4) заохочення і покарання; 5) фізичну працю.

40. Найточніше визначення педагогічної майстерності це: 1) комплекс якостей особистості, що забезпечує високий рівень самоорганізації професійної діяльності; 2) самостворена система в структурі особистості, де системоутворюючим фактором виступає гуманістична спрямованість; 3) здібності до педагогічної діяльності.

41. Конкретний обсяг виховної роботи, який необхідно виконати за певний період часу, називається: 1) завданням; 2) ідеалом; 3) метою; 4) орієнтиром; 5) нормою.

42. Найбільш повне визначення поняття "національне виховання" це: 1) створена впродовж віків самим народом сукупність ідеалів, поглядів, переконань, традицій, що покликані формувати світоглядну свідомість і ціннісні орієнтації молоді, спрямовані на засвоєння духовної і матеріальної культури; 2) створена впродовж віків самим народом система цінностей, що покликана формувати патріотичне почуття до рідної землі, народу, нації;

3) створена впродовж віків самим народом система цінностей, що покликана спрямувати загальний розвиток особистості, розширити її кругозір.

43. Твердження, що знання і досвід дитини є фундаментом її наукового світогляду, який формується: 1) правильно; 2) неправильно.

44. Емоційне ставлення до суспільства, до людей, до себе називається: 1) моральною якістю; 2) моральним почуттям; 3) моральною звичкою; 4) моральним переконанням; 5) моральним уявленням.

45. Точне дотримання кожним учасником спільної діяльності певного порядку й вимог, без яких ця спільна діяльність стає неможливою, називається: 1) організацією; 2) дисципліною; 3) ініціативністю; 4) сумлінням; 5) активністю.

46. Твердження, що найдієвішими засобами фізичного виховання дитини, за народною педагогікою, вважались оздоровчі сили природи: 1) правильно; 2) неправильно; 3) частково правильно.

47. Твердження, що поняття педагогіка “паралельної дії” і “парна педагогіка” ідентичні: 1) правильно; 2) неправильно; 3) частково правильно.

48. Твердження, що формальна структура колективу виникає стихійно: 1) правильно; 2) неправильно.

49. У народній педагогіці слово «виховувати» означає: 1) водити за руку; 2) шанувати; 3) оберігати; 4) працювати.

50. Закономірності виховного процесу – це: 1) вираження суттєвого, необхідного внутрішнього зв'язку між причиною і наслідком; 2) способи взаємозв'язаної діяльності вчителя й учнів, у ході якої здійснюється розвиток вихованців; 3) рушійні сили виховання.

51. Рушійними силами виховання є: 1) принципи; 2) категорії; 3) методи; 4) суперечності; 5) новітні відкриття в науці; 6) закономірності; 7) вимоги суспільства.

52. Гуманістична спрямованість, професійні знання, педагогічні здібності, педагогічна техніка в повному наборі – це характеристика:

1) навчального процесу; 2) педагогічної майстерності; 3) виховного процесу; 4) професійної спрямованості; 5) педагогічного такту.

53. А. Макаренко вважав, що основним інструментом виховання є: 1) сім'я; 2) колектив; 3) вплив вчителя; 4) мікросередовище.

54. Здатність людини адекватно сприймати прекрасне – це...: 1) естетичне сприйняття; 2) естетичний смак; 3) естетичний ідеал.

55. До масових виховних заходів, найбільш поширених у сучасній школі, належать: 1) гуртки, факультативи, клуби, наукові товариства; 2) свята, вечори, ранки, карнавали; 3) забави, видовища, самодіяльні дитячі об'єднання.

56. В основі поділу колективних творчих справ на суспільні, трудові, пізнавальні, художні, спортивні, організаторські лежить критерій: 1) тривалості підготовки і здійснення; 2) обсягу діяльності; 3) характеру діяльності.

57. Комплексна властивість, що набувається індивідом у предметній діяльності та спілкуванні, яка характеризує його включення в суспільні відносини, це: 1) адаптація; 2) соціалізація; 3) індивідуалізація; 4) особистісна орієнтація.

58. Встановлення значущості предметів і явищ дійсності, які оточують людину, з позицій уявлень особи про прекрасне, називається: 1) естетичним ідеалом; 2) естетичним смаком; 3) естетичною потребою; 4) естетичною оцінкою; 5) естетичними почуттями; 6) естетичною культурою.

59. Укажіть найбільш повне пояснення змісту поняття «моральна норма»: 1) одна з найбільш простих форм моральних вимог; 2) форма моральних вимог, що відображає моральні відносини; 3) форма моральних вимог, що є елементом моральних відносин і моральної свідомості; 4) форма моральної свідомості й моральних вимог, що зафіксовані в етиці.

60. Твердження, що джерелом активності школярів є їх інтереси та вимогливість до них: 1) правильне; 2) неправильне.

61. Назвіть дитячу організацію, метою-закликом якої є: «За Батьківщину, добро і справедливість!»: 1) СПОУ; 2) Сузір'я; 3) Скаути; 4) Пласт; 5) Джури; 6) Козачата.

62. Твердження, що структура Пласту і СПОУ має однакову кількість структурних компонентів: 1) правильне; 2) неправильне.

63. Вікова періодизація ґрунтується на визначенні: 1) індивідуальних особливостей; 2) індивідуальних відмінностей; 3) вікових особливостей.

64. Структурними елементами світогляду є: 1) думки; 2) переконання; 3) почуття; 4) знання; 5) емоції; 6) ідеали; 7) погляди.

65. Твердження, що організація всеобучу батьків є одним із шляхів реалізації концепції національного виховання: 1) правильне; 2) неправильне.

66. Укажіть варіант відповіді, у якому найбільш повно характеризується значення естетичного виховання: 1) естетичне виховання готує людину до сприйняття мистецтва й ознайомлює з мистецтвом; 2) естетичне виховання формує естетичні поняття, переконання, смаки, вміння та навички творити прекрасне, розвиває творчі здібності людей, які втілюються в науці, мистецтві, праці, побуті; 3) естетичне виховання забезпечує розвиток емоційної сфери людини; 4) естетичне виховання сприяє вихованню піклування про якість продукції; 5) естетичне виховання збагачує духовний світ людини.

67. Основна ознака, за якою людину можна вважати православним християнином, є: 1) знання Біблії; 2) прийняття символу віри; 3) відвідування богослужінь; 4) щоденні молитви; 5) дотримання постів; 6) обізнаність з церковними святами.

68. Суть моралі втілена в «золотому правилі» моральності, християнській заповіді: 1) «Не убивай»; 2) «Чини стосовно інших так, як ти хотів би, щоб вони чинили стосовно тебе»; 3) «Не кради»; 4) «Шануй батька свого і матір свою»; 5) «Прощайте і прощені будете».

69. Положення «істинним стимулом людського життя є завтрашня радість» характеризує такий шлях формування колективу, як: 1) організація

ігрової діяльності учнів; 2) створення і збереження позитивних традицій; 3) наявність перспективи; 3) стиль і тон виховання.

70. Твердження, що з позицій педагогічної теорії вчителі не повинні копіювати роботу педагогів-новаторів: 1) правильне; 2) неправильне.

71. Твердження, що вивчення досвіду педагогів-новаторів перешкоджає формуванню індивідуальної і своєрідної системи діяльності кожного конкретного вчителя: 1) правильне; 2) неправильне.

72. Професійна придатність вчителя – це: 1) необхідний комплекс умінь, які набуваються у процесі здобуття вищої освіти; 2) показник рівня засвоєння спеціалістом необхідних знань; 3) необхідний комплекс здібностей, фізичних, нервово-психічних і моральних якостей, які необхідні для здійснення професійних функцій і успішної діяльності у сфері освіти.

73. Укажіть найбільш повне визначення методів виховання: 1) діяльність учителя, у результаті якої учень вивчає правила поведінки; 2) діяльність учителя й учнів з метою активізації учнів; 3) способи впливу на свідомість, волю, почуття, поведінку вихованців із метою формування в них визначених метою виховання якостей.

74. Під досвідом народного виховання слід розуміти: 1) практику виховання, що визріла серед трудящих мас і спрямовувалась на формування особистості; 2) емпіричні знання і практику трудящих мас у справі підготовки молоді до життя, до створення сім'ї і виховання дітей; 3) кращі здобутки народного педагогічного досвіду, який вчить опановувати фаховими вміннями.

75. До групи методів формування свідомості належать: 1) вправи; 2) переконання; 3) нагорода; 4) виховання на позитивному прикладі; 5) навіювання; 6) самооцінка.

76. До групи методів організації діяльності належать: 1) вправи; 2) переконання; 3) доручення; 4) нагорода; 5) покарання; 6) вибух; 7) самоконтроль; 8) вимога.

77. Розумове виховання передбачає: 1) розвиток пізнавальних сил і здібностей дітей, озброєння їх певною системою знань, умінь і навичок, формування наукового світогляду, розвиток пізнавальних інтересів і потреб; 2) передачу учням готової суми знань, підготовку до благополучного особистого життя, формування в них уміння вступати в корисні контакти з людьми, займатися самовдосконаленням; 3) формування світогляду, озброєння знаннями, підготовку людини до професійної праці на благо суспільства, задоволення пізнавальних інтересів.

78. До методів самовиховання належать: 1) бесіда; 2) самопізнання; 3) диспут; 4) самооцінка; 5) самозаохочення; 6) самопрогнозування; 7) самоаналіз; 8) самонаказ; 9) самонадіяність.

79. Особистістю людина стає тільки тоді, коли: 1) досягає 18-річного віку; 2) самостійно і свідомо керує своєю поведінкою; 3) оволодіває певною професією.

80. Серед запропонованих визначень методу виховання виберіть найбільш повне. Метод виховання – це: 1) інструмент доторкання до особистості; 2) засоби взаємопов'язаної діяльності, спрямованої на розв'язання виховних завдань; 3) система прийомів і засобів, спрямованих на досягнення поставленої мети виховання.

81. Засоби виховання – це: 1) методи і прийоми виховання; 2) частина загального методу виховання, окремий вплив, конкретне покращення методу; 3) способи впливу на вихованця; 4) умови впливу на вихованця; 5) способи прояву вимог до вихованця з боку вчителя.

82. Моральна свідомість школяра – одна зі сторін суспільної свідомості, її суб'єктивно-ідеальна форма, ... 1) яка включає моральні погляди, теорію, переконання, почуття, ставлення до людей, моральну поведінку; 2) яка у вигляді уявлень і понять відображає реальні відношення і регулює моральну сторону діяльності; 3) яка включає запити, потреби, ціннісні орієнтації, спрямованість духовного розвитку особистості.

83. Методи морального виховання – це об'єктивно-необхідні способи педагогічного впливу на розвиток і становлення особистості школяра з метою: 1) вироблення смаків і почуттів краси; 2) вироблення соціально ціннісних норм поведінки; 3) формування тілесної і духовної досконалості; 4) розумового і фізично-статевого розвитку.

84. Рушійними силами процесу розвитку особистості є: 1) природні задатки дитини; 2) вимоги дорослих; 3) суперечності між потребами особистості та можливостями для їх досягнення.

85. Твердження, що оволодіння науковими знаннями створює основу для вироблення кожною особистістю наукового світогляду: 1) правильне; 2) неправильне.

86. Укажіть визначення, яке передає зміст поняття “погляди людини”:
1) судження, умовиводи людини, пов'язані з тлумаченням тих або інших природних чи суспільних явищ, вираження свого ставлення до них;
2) сукупність глибоко осмислених та пережитих ідей, що головним чином відносяться до політики, ідеології, моралі та мистецтва, які визначають спільність життєвих позицій особи, характер її діяльності;
3) усвідомлення вищої досконалості, те, що стає метою діяльності, життєвим прагненням особи.

87. Для вирішення суперечностей у розвитку особистості необхідною умовою є: 1) надання дитині можливості робити все, що вона хоче; 2) примусити робити те, що потрібно суспільству; 3) єдність процесу саморозвитку й педагогічного процесу.

88. Твердження, що розвинутий класний колектив стимулює навчальну діяльність учнів, підвищує їх пізнавальні інтереси: 1) правильне; 2) неправильне.

89. Твердження, що вчитель повинен з першого класу надати дітям цілковиту свободу в організації самоврядування в класі: 1) правильне; 2) неправильне.

90. При організації справ колективу потрібно: 1) класному керівникові детально планувати, регламентувати, контролювати всі справи класу, діяльність кожного учня; 2) поступово передавати дітям ініціативу у виборі й організації колективної діяльності, вчити їх самостійно організовувати справи; 3) з самого початку надати дітям цілковиту свободу в організації самоврядування в класі.

91. Колектив – це: 1) група людей, об'єднаних на основі єдиної спільної для всіх мети; 2) група людей, об'єднаних на тривалий час; 3) об'єднання людей на основі соціально значимої мети, суспільно цінної й особисто значущої спільної діяльності; 4) група людей одного віку із спільними інтересами й соціальним статусом.

92. Макаренко А.С. визначав етапи розвитку колективу: 1) залежно від кількості членів групи; 2) відповідно до характеру постановки та сприйняття вимог; 3) залежно від характеру провідної діяльності групи.

93. При постановці перспективних ліній колективу слід враховувати: 1) бажання батьків учнів; 2) особистісні прагнення членів колективу; 3) загальнодержавні, національні інтереси.

94. Колективною є діяльність, за якої: 1) дії однієї людини обов'язково узгоджуються з діями інших і орієнтовані не на себе, а на досягнення загальної й особисто значущої мети; 2) учні працюють разом, у них одна мета, однакові для кожного, незалежні від діяльності інших, умови їх досягнення; 3) здійснюється диференціація інтересів і дій кожного члена групи.

95. Найбільш повне визначення розумового виховання – це: 1) розвиток інтелектуальних умінь людини; 2) систематичне навчання учнів, побудоване на принципах розвиваючого навчання; 3) процес розвитку розуму, пізнавальних інтересів і здібностей, озброєння їх знаннями, вміннями і навичками, формування світогляду.

96. Твердження, що зміст поняття виховання є багатомірним: 1) правильне; 2) неправильне.

97. Твердження, що об'єктом виховання є людина або група людей, на розум, емоції, волю яких здійснюється цілеспрямований виховний вплив:

98. правильним; 2) неправильним; 3) частково правильним.

99. Твердження, що виховний ідеал, який служить головним орієнтиром у вихованні молодого покоління, є еталоном взірцевої особистості: 1) правильне; 2) неправильне.

100. Найбільш повне визначення поняття "сімейного виховання": 1) процес цілеспрямованого формування особистості; 2) один із шляхів виховання, що полягає у впливі батьків на волю, почуття, емоції, розвиток дитини в сімейному середовищі; 3) цілеспрямований процес впливу на дітей з метою формування в них заданих якостей, який здійснюється батьками й іншими членами сім'ї.

101. Головним методом сімейного виховання національна педагогічна наука вважає: 1) самообслуговування; 2) трудова допомога батькам; 3) особистий приклад батьків.

102. Укажіть типологічні характеристики особистості, які враховуються у виховній роботі: 1) вікові; 2) методологічні; 3) індивідуальні; 4) наукові; 5) теоретичні; 6) методичні.

103. Укажіть правильне визначення поняття «розвиток особистості»: 1) єдність навчального і виховного процесу; 2) процес становлення особистості людини під впливом зовнішніх і внутрішніх, керованих і некерованих, соціальних і природних факторів; 3) зміни від кількісного до якісного, від нижчого до вищого, що відбувається в людині як соціальній істоті; 4) процес формування особистості людини під впливом факторів виховання і навчання.

104. Головною перепорою успішного застосування методу переконання є: 1) недостатнє володіння вчителем мовною культурою; 2) монологічність у застосуванні методу; 3) наявність психологічних бар'єрів; 4) прагнення вчителя скоріше досягти успішного результату; 5) відсутність смислового бар'єру.

105. Система ціннісних орієнтацій особистості, за якої центральним мотивом і критерієм моральної оцінки є інтереси іншої людини або соціальної спільноти називається: 1) конформізмом; 2) альтруїзмом; 3) егоцентризмом; 4) колективізмом.

106. Укажіть фактори, які відіграють головну роль у формуванні особистості: 1) лише середовище; 2) лише спадковість; 3) лише виховання; 4) середовище і спадковість; 5) спадковість і виховання; 6) середовище і виховання; 7) середовище, спадковість і виховання.

107. Основною формою колективної роботи з батьками в практиці сучасної школи є: 1) класні батьківські збори; 2) батьківський комітет; 3) конференції батьків з обміну досвідом; 4) індивідуальне консультування.

108. Твердження, що факторами розвитку особистості є спадковість, середовище і діяльність: 1) правильне; 2) неправильне.

109. До внутрішніх факторів розвитку особистості належать: 1) вплив середовища; 2) природні нахили, задатки; 3) сукупність переживань людини; 4) виховання.

110. Характерними особливостями якого віку є поступовий перехід від предметно-образного до абстрактного, словесно-логічного мислення; опора на власні враження, знання, наближені до життя: 1) підліткового; 2) юнацького; 3) дошкільного; 4) молодшого шкільного.

111. Вид діяльності людини, який забезпечує відновлення працездатності, зниженої в результаті розумової чи фізичної праці, називається ...: 1) спортом; 2) навчанням; 3) спілкуванням; 4) відпочинком.

112. Здатність людини розвинути максимум енергії та, економно використовуючи її, досягти поставленої мети під час якісного виконання роботи називається ...: 1) активністю; 2) працездатністю; 3) талановитістю; 4) ініціативністю.

113. Кінцевою метою формування учнівського колективу, як передбачає педагогічна наука, є ...: 1) успішність в навчанні; 2) саморегуляція; 3) створення активу; 4) перевиховання.

114. Поняття «виховання» в широкому соціальному змісті можна визначити таким чином: 1) діяльність учителя і учнів, під час якої учні засвоюють знання; 2) процес передачі досвіду від старшого покоління молодшому; 3) вплив зовнішніх і внутрішніх, керованих і некерованих факторів.

115. Якою є участь дитини в ігровій діяльності? 1) обов'язковою; 2) добровільною; 3) інтелектуальною.

116. Твердження, що шкільний колектив є первинним колективом: 1) правильне; 2) неправильне.

117. Твердження, що процес виховання – складна динамічна система: 1) правильне; 2) неправильне.

118. Твердження, що процес виховання можна характеризувати як односторонній: 1) правильне; 2) неправильне.

119. Твердження, що засоби масової інформації належать до соціальних факторів виховного впливу: 1) правильне; 2) неправильне.

120. Встановіть відповідність між моделями розвитку взаємин між особистістю і колективом і їх характеристиками: конформізм ..., нонконформізм..., гармонія...: 1) особистість підкоряє собі колектив; 2) колектив відштовхує особистість; 4) особистість нехтує колективом; 5) співіснування за принципом невторчання; 6) особистість підкоряється колективу.

121. Формування в учнів наукового світогляду слугує виконанню наступних завдань:

122. 1) вивченню окремих предметів; 2) розвитку пізнавальних мотивів; 3) засвоєнню основ наук; 4) розвитку критичного мислення; 5) формуванню поглядів і переконань.

123. До методів самовиховання належать наступні методи: 1) бесіди; 2) самопереконання; 3) самонавіювання; 4) самоаналізу; 5) дослідницький; 6) самостійності.

124. До основних ознак форми виховання належать: 1) засіб; 2) метод; 3) захід; 4) зовнішнє вираження процесу виховання.

125. Розвиток колективу на другій стадії характеризується такими властивостями: 1) виділяється актив; 2) вихованці недостатньо знають один одного; 3) актив у змозі керувати більшістю; 4) меншість підкоряє більшість.

126. Ефективно впливають на формування колективу наступні передумови: 1) спільність мети; 2) наявність органів самоврядування; 3) відсутність конфліктів; 4) знання педагогом теорії колективу; 5) розуміння вихованцями мети і завдань виховання; 6) дружба між учнями.

127. До методів формування свідомості належать: 1) бесіда; 2) нотація; 3) контроль; 4) привчання; 5) дискусія; 6) диспут; 7) покарання; 8) приклад; 9) вимога; 10) лекція.

128. Для того, щоб обрати оптимальні методи виховання необхідно: 1) встановити, який метод дозволяє швидше інших досягти наміченої мети; 2) з'ясувати суть кожного методу і обрати той, який відповідає поставленим вимогам; 3) проаналізувати ситуацію і дібрати відповідний метод.

129. Завдання, які ставлять перед педагогічною наукою: 1) вивчення проблем виховання, навчання, освіти людей; 2) пізнання законів і закономірностей педагогічного процесу; 3) розробка правил, рекомендацій щодо реалізації навчального процесу; 4) розробка теорії, перетворення її в практичні технології.

130. Предметом педагогіки є: 1) виховна діяльність, яка здійснюється в навчально-виховних закладах; 2) підготовка підростаючого покоління до життя; 3) процес цілеспрямованого розвитку і формування людської особистості в умовах її навчання, виховання й освіти.

Правильні відповіді на всі тестові завдання або 90 відсотків їх є гарантом виставлення собі відмінної оцінки. Якщо правильних відповідей виявилось 75 – 89 %, студент має добрі знання. Якщо правильних відповідей буде менше 75 відсотків, варто ще раз розібратися в суті проблем.

II. ПРАКТИЧНІ МАТЕРІАЛИ З ПІДГОТОВКИ ДО ЗАНЯТЬ З КУРСУ

2. 1. Алгоритм вирішення педагогічних задач

1. Аналітичний етап:

- аналіз і оцінка педагогічної ситуації;
- усвідомлення наявної проблеми;
- аналіз вихідних даних;
- формулювання самостійної педагогічної задачі, яка потребує свого вирішення (тобто формування педагогічної ситуації в педагогічну задачу).

2. Конструктивний етап (етап проектування):

- планування засобів розв'язання вже сформульованої задачі, розробка конкретного «проекту» розв'язання задачі.

3. Виконавчий етап:

- практичне застосування розробленого «проекту», тобто реалізація задуму.

4. Результативний етап:

- визначення найбільш оптимального й ефективного способу розв'язання педагогічної задачі.

2. 2. Вимоги до підготовки та аналізу мікровикладання

Мікровикладання – спосіб формування практичних умінь, що надає можливості набувати практичних умінь підготовки до педагогічної діяльності, володіння аудиторією, ораторських умінь та умінь самоаналізу і самокорекції лекторської діяльності.

Мікровикладання може бути:

- елементом мікролекції (виступом по 1 питанню);
- елементом уроку, практичного чи семінарського заняття, однієї з форм виховної роботи, коли студенту пропонується провести його фрагмент, присвячений обговоренню проблемних запитань;

– елементом індивідуальної консультації, коли студенту пропонується пояснити окремі питання, здійснити рецензування реферату, есе чи іншого виду завдання, виконаного студентом, аргументовано оцінити його відповідь тощо.

Результат мікрвикладання обов'язково аналізується викладачем.

Аналіз мікрвикладання

1. Чіткість постановки завдання перед дітьми з урахуванням вікових особливостей.
2. Чіткість мотивації та аргументації необхідності вивчення теми.
3. Володіння змістом матеріалу.
4. Дотримання основної думки впродовж викладення матеріалу теми.
5. Методи взаємодії з дітьми.
6. Способи активізації уваги дітей.
7. Використані види наочності.
8. Мовлення студента.
9. Володіння аудиторією.
10. Чіткість сформульованих висновків

2.3. Орієнтовні вимоги та варіанти планів виховної роботи

Орієнтовні вимоги до плану виховної роботи

1. Відображення у вступі стислого аналізу виховної роботи за минулий рік та оцінка її ефективності, аналізу рівня вихованості учнів, розкриття недоліків у виховній роботі, їх причин;
2. Аналіз соціально-психологічних умов здійснення виховної роботи в сучасний період, визначення виховної проблеми та основних напрямів виховання на певний проміжок часу.
3. Обґрунтування мети та основних практичних завдань на рік, навчальний семестр, їх конкретизація у кожному розділі.

4. Свідомий відбір змісту, форм і методів роботи учнями, їх батьками, педагогічним колективом у відповідності з завданнями, особливостями закладу освіти тощо. Національне спрямування змісту виховання.

5. Визначення структури плану (організація діяльності учнів; соціально-педагогічна допомога учням, які потребують особливої уваги; профілактика правопорушень, антинаркотична, антиалкогольна, антитютюнова пропаганда; організація співпраці з позашкільними або інституціями).

6. Врахування інтересів, потреб учнів, побажань і порад інших педагогічних працівників, умов виховної роботи в закладі тощо. Залучення психологічної служби до планування.

7. Реалізація відображення принципів національного виховання. Планування колективних творчих справ, спрямованих на розвиток соціально-значущої та свідомої позиції учнів, їх організаторських умінь, пізнавальної, практично-трудової, економічної, екологічної, емпатійної, правової, художньо-естетичної, комунікативної та іншої культури тощо.

8. Узгодження з планами всіх виховних центрів (клубами, гуртками, бібліотеками, психологічним центром тощо).

9. Відображення логіки виховного процесу, зворотного зв'язку управління, що дозволяє встановити, наскільки ефективна запланована діяльність.

10. Реальність виконання. Можливість коректування, змін у відповідності з безперервно поновленою інформацією про учнів.

11. Планування позанавчальної виховної роботи – це власна творчість педагогічного та учнівського колективів. При його розробці враховується:

- стан розвитку учнівського колективу;
- конкретизована мета, над реалізацією якої працюватиме класний керівник спільно з іншими суб'єктами виховної діяльності;
- специфіка та традиції закладу загальної середньої освіти;
- інтереси та запити колективу учнів;

– власні можливості, можливості самоврядування закладу, міста, підприємств та спонсорів.

Алгоритм планування виховної роботи

I. Підготовчий етап.

1. Узгодження з планом виховної роботи школи.
2. Узгодження з часом проведення шкільних виховних заходів.
3. Врахування розкладу занять учнів групи.
4. Врахування власного розкладу навчальної роботи.
5. Вивчення та врахування інтересів, спрямованості, рівня вихованості учнів групи.

6. З'ясування розкладу гурткової та факультативної роботи учнів.

7. Вивчення методичної літератури — добір форм виховної роботи.

II. Робочий етап.

1. Підписати зошит.

2. Скласти характеристику класу (ретроспективний досвід роботи у даному класі, стадії розвитку колективу, наявність специфічних проблем).

3. Сформулювати мету та завдання на конкретний період (на основі характеристики класу).

4. Скласти план-сітку (врахувати всі напрями виховної роботи, раціонально розподілити їх в часі).

5. Заповнити журнал роботи класного керівника.

6. Визначити систему обліку і контролю за процесом та результатом запланованої виховної роботи.

Основні етапи виховного заходу

1. Психолого-педагогічний аналіз ситуації в колективі, необхідність проведення заходу та формулювання його мети.

2. Планування заходу.

3. Організація виховного впливу на колектив (особистість).

4. Безпосередній вплив на колектив (особистість). Проведення виховного заходу.
5. Аналіз виховного заходу.

Орієнтовна схема аналізу виховного заходу

Дата: _____

Клас(и) _____

Форма заходу: _____

Тема: _____

Мета заходу: _____

Хто проводить: _____

Мета відвідування: _____

Основні параметри аналізу.

I. Аналіз готовності педагога (педагогічного колективу) до проведення виховного заходу:

1. постановка мети і завдань заходу, на виховання яких якостей учнів спрямовано захід;
2. урахування рівня вихованості учнів під час визначення мети і завдань заходу;
3. місце даного заходу в загальній системі виховної роботи.

II. Процес підготовки:

1. спрямовуюча роль класного керівника (*педагога-організатора, керівника гуртка*) у ході підготовки заходу, тактовна допомога учням;
2. роль органів самоврядування під час підготовки й проведення заходу;
3. забезпечення в процесі підготовки згуртованої, злагодженої роботи колективу; формування стосунків співробітництва, взаємодопомоги, вимогливості;
4. організація діяльності учнів (*вихованців*): уточнення обов'язків і повноважень кожного учня (*вихованця*) та встановлення конкретних термінів виконання окремих завдань тощо.

III. Проведення заходу:

1. Організація:

- а) місце проведення, оформлення приміщення, обладнання, використання наочності, ТЗН;
- б) своєчасність початку та організоване проведення;
- в) дотримання регламенту, доцільність його використання;
- г) участь представників громадськості, батьків у проведенні заходу; ефективність їхньої участі;
- г) дотримання під час заходу санітарно-гігієнічних вимог, правил пожежної безпеки, техніки безпеки;
- д) запобігання перевтомі та врахування особливостей фізичного розвитку учнів (*вихованців*);
- е) зовнішній вигляд учнів (*вихованців*);
- ж) дисципліна.

2. Зміст:

- а) цілеспрямованість; чи доведено мету до учнів (*вихованців*);
- б) зв'язок із життям класу, школи, району, міста;
- в) використання під час проведення заходу питань, які хвилюють учнів;
- г) врахування вікових та індивідуальних особливостей; г) емоційна насиченість заходу;
- д) вплив на розширення світогляду учнів, на розвиток пізнавальних інтересів.

3. Методика проведення:

- а) чи оптимально обрано форму проведення (*бесіда, ранок, лекція, година спілкування, конференція, конкурс тощо*);
- б) роль класного керівника (*педагога-організатора, керівника гуртка*) у проведенні заходу, його педагогічна майстерність;
- в) наявність елементів обговорення, відкритого обміну думками в ході заходу;

г) рівень самостійності учнів у обговоренні проблем.

IV. Результати:

1. Досягнення поставлених педагогом мети та завдань даного заходу.
2. Виконання плану заходу.
3. Аналіз ставлення учнів до змісту заходу, рівень їхньої активності.
4. Чи був захід цілісною системою, чи набором різних, необ'єднаних між собою частин?
5. Що вдалося краще, що гірше? Цікаві знахідки педагога.

V. Загальні висновки

План самоаналізу

діяльності вчителя з питань підготовки та проведення виховного заходу

1. Педагогічне обґрунтування виховного заходу. Доцільність його проведення. Участь учнів у виборі форми проведення заходу.
2. Місце даного виховного заходу у системі навчально-виховної роботи школи (класу). Його зв'язок з навчальним матеріалом, з іншою діяльністю виховного характеру.
3. Мета заходу. Наскільки вона досягнута.
4. Характеристика учасників заходу, охоплення їх активною діяльністю при складанні плану, підготовці та проведенні.
5. Оцінка педагогом результативності виховного заходу, його пізнавальна і виховна цінність.
6. Оцінка педагогом психологічного стану учнів під час підготовки і проведення заходу.
7. Які позитивні сторони та недоліки бачить сам педагог у проведенні заходу.
8. Які висновки сам вчитель робить на майбутнє.

Вимоги до проведення виховного заходу

1. Чітке формулювання назви виховного заходу та розуміння педагогом його мети.

2. Планування основних етапів виховного заходу та визначення завдань кожного з них.
3. Організація підготовки заходу у відповідності до поставленої мети.
4. Визначення оптимального змісту виховного матеріалу.
5. Вибір найбільш раціональних методів і прийомів виховного впливу на учнів на кожному етапі заходу.
6. Чіткість виховного заходу, оптимальний його темп і ритм.
7. Гнучкість та широта "виховного маневру".
8. Різноманітність і творчий характер діяльності учнів.
9. Взаємозв'язок заходу з попередніми та наступними формами позакласної роботи з учнями.

Орієнтовна схема аналізу виховного заходу

1. Клас (гурток, об'єднання за інтересами тощо).
2. Форма виховного заходу.
3. Кількість присутніх учнів, запрошених.
4. Класний керівник (керівник гуртка, об'єднання за інтересами).
5. Зовнішній вигляд учнів, їх поведінка.
6. Хто залучений до проведення заходу?
7. Обладнання, наочність, технічні засоби.
8. Мета виховного заходу.
9. Мета аналізу виховного заходу.

Зразки планів виховної роботи класного керівника

План виховної роботи класного керівника — основний документ, який відображає зміст, форми й методи виховної роботи в класі.

Єдиної структури плану виховної роботи не існує. Наведемо *варіанти* планів виховної роботи за структурою:

Варіант I

1. Аналіз рівня вихованості учнів і розвитку шкільного колективу:
  - рівень суспільної активності учнів, традиції, мікроклімат у

колективі, культура поведінки, ступінь розвитку самоврядування, позиція батьків щодо виховання дітей (узгодженість дій школи та сім'ї);

- конкретні реальні виховні цілі та завдання роботи.
2. Основні виховні справи з розвитку класного колективу:
    - години спілкування;
    - колективні творчі справи;
    - зустрічі, вечори відпочинку, екскурсії тощо;
    - участь у загальношкільних заходах.
  3. Індивідуальна робота з дітьми:
    - методи та прийоми залучення конкретних учнів до підготовки та проведення справ;
      - надання допомоги учням з питань навчальної діяльності, спілкування з дорослими та ровесниками;
        - планування роботи з дітьми девіантної поведінки;
        - планування роботи з дітьми пільгового контингенту.
  4. Робота з батьками:
    - батьківські збори;
    - лекторії, консультації з виховання дітей;
    - відвідування дітей удома;
    - залучення батьків до участі в класних заходах.

Варіант II

1. Характеристика класу.
  2. Організація класного колективу.
  3. Взаємодія з громадськими організаціями.
  4. Взаємодія з учителями-предметниками, керівниками гуртків, адміністрацією.
  5. Робота із сім'єю та громадськістю.

Варіант III

1. Аналіз роботи за минулий період.
2. Завдання роботи на новий навчальний рік.

3. Організація роботи класного колективу за цільовими програмами:

Дата	Цільові програми					
	Я – людина	Я– член сім'ї	Я – учень школи	Я– мешканець села	Я – громадянин України	«Я – мешканець планети
1–7.09						
8–15.09						
16–23.09						
24–30.09						

Варіант ІУ

1. Психолого-педагогічна характеристика класу.
2. Основні ідеї періодів, завдання роботи.
3. Виховна робота за цільовими програмами:

Дата	Цільові програми				
	«Здоров'я»	«Спілкування»	«Спосіб життя»	«Навчання»	«Дозвілля»
1–7.09					
8–15.09					
16–23.09					
24–30.09					

Сутність цільових програм: цільова програма має мету, для досягнення якої розробляються заходи щодо організації роботи з учнями, батьками, вчителями та іншими учасниками навчально-виховного процесу.

Програма «Здоров'я» передбачає спільну працю з дільничним педіатром, шкільним лікарем, лікарями інших установ.

Мета: зміцнення та охорона здоров'я учнів, прищеплення навичок здорового способу життя.

Програма «Спілкування» зобов'язує класного керівника увійти в сферу спілкування дітей, зрозуміти становище кожного в ній, навчитися коректувати

стосунки між дітьми

Мета: прищеплення навичок спілкування, розвиток комунікативної культури, дотримання норм моралі в стосунках.

Програма «Спосіб життя» передбачає роботу з оформлення класної кімнати, організації учнівського колективу, коригування виховання в сім'ї, уваги до щоденного побуту дитини, до способу її життя.

Мета: створення комфортних умов для навчання й виховання дітей.

Програма «Навчання» передбачає виконання навчальних та розвивальних завдань, залучення учнів до роботи в МАН, до участі в олімпіадах, наукових та експериментальних заходах.

Мета: задоволення інтелектуальних потреб учнів, координація дій учителів-предметників, налагодження взаємодії з вищими навчальними закладами.

Програма «Дозвілля» передбачає виявлення індивідуальних захоплень дітей, допомогу у виборі гуртків, секцій, проведення КТС, вечорів відпочинку.

Мета: організація дозвілля дітей, виявлення індивідуальних захоплень, створення умов щодо їх реалізації.

Існують **різні форми планів** виховної роботи.

1 — Свято першого дзвоника; організаційна	2 — День народження колективу	3 — бесіда «Права та обов'язки учнів»	4 — вибір органів учнівського самоврядування	5 — екскурсія до лісу. Мета: розвиток екологічної	6 — відування учнів удома з метою з'ясування умов життя
година				культури	та навчання
8 — тестування учнів (темперамент, обдарованість, агресивність)	9 — консультація зі шкільним психологом щодо організації допомоги дітям та їх батькам (за результатами тестування)	10 — індивідуальні співбесіди з батьками обдарованих дітей (за результатами тестування)	11 — індивідуальні співбесіди з батьками дітей, які порушують правила громадської поведінки	12 — відування учнів удома з метою з'ясування умов життя та навчання	13 — батьківські збори за темою «Організація навчання і виховання дітей» (порядок денний дається)

Планування за видами діяльності – графічно-текстова форма:

Дата	Моральне виховання	Фізичний розвиток	Трудове виховання	Естетичне виховання	Само-врядування	Робота з батьками, вчителями
1–7.09						
8–14.09						

Визначення рівня вихованості учня _____ класу (варіант I)

1. Обов'язковість і відповідальність						
1.	Вважаю для себе важливим добиватися, щоб колектив мого класу працював краще	4	3	2	1	0
22.	Вношу пропозиції по удосконаленні роботи класу	4	3	2	1	0
3.	Самостійно організую окремі заходи в класі	4	3	2	1	0
4.	Беру участь у підведенні підсумків роботи класу, у визначенні найближчих завдань	4	3	2	1	0
2. Бережливість						
5.	Акуратно користуюся бібліотечними книгами	4	3	2	1	0
6.	Бережно відношусь до шкільних меблів	4	3	2	1	0
7.	Бережно відношусь до свого одягу	4	3	2	1	0
8.	Економлю природні ресурси (електроенергію, воду, папір)	4	3	2	1	0
3. Дисципліна						
9.	Знаю і виконую правила для учнів	4	3	2	1	0
10.	Завжди уважний на уроках, не заважаю слухати іншим пояснення вчителя	4	3	2	1	0
11.	Беру участь у позакласних заходах, які проводяться у класі, школі	4	3	2	1	0
12.	Розумію свою відповідальність за результати роботи класного колективу	4	3	2	1	0
4. Ставлення до навчання						
113.	Приходжу до школи з виконаним домашнім завданням	4	3	2	1	0
214.	При підготовці домашнього завдання намагаюся не просити допомоги дорослих	4	3	2	1	0
315.	Використовую додаткову літературу (користуюсь інтернетом)	4	3	2	1	0
.	Акуратний, гарний виконавець, точний	4	3	2	1	0
5. Ставлення до праці						
16.	Своєчасно та точно виконую доручені мені завдання	4	3	2	1	0
17.	Беру участь у трудових рейдах (прибирання класу, території школи)	4	3	2	1	0

18.	Виконую трудові доручення батьків	4	3	2	1	0
19.	Добровільно виконую всі доручення	4	3	2	1	0
6.Доброта та чуйність						
20.	Намагаюсь допомогти іншим учням, а також молодшим у вирішенні труднощів, які виникають перед ними	4	3	2	1	0
21.	Ввічливий з дорослими, поступаюсь місцем для старших	4	3	2	1	0
22.	Не реагую на випадкові зіткнення у шкільних коридорах, допомагаю молодшим	4	3	2	1	0
23.	До мене завжди можна звернутися за допомогою	4	3	2	1	0
7.Чесність та справедливість						
24.	Вважаю, що необхідно відповідати за свої вчинки	4	3	2	1	0
25.	Чесно зізнаюся, якщо щось накоїв	4	3	2	1	0
26.	Осуджую свого товариша, якщо він розповів дорослому про вчинок товариша без його присутності при розмові	4	3	2	1	0
27.	Відкрито і сміливо висловлюю свою думку перед будь-яким колективом	4	3	2	1	0
8.Простота та скромність						
28.	Говорячи про свої успіхи, не забуваю про успіхи товаришів	4	3	2	1	0
29.	Розумію, що людину поважають не за гроші	4	3	2	1	0
30.	Інколи люблю похвалитися	4	3	2	1	0
31.	Можу дружити з дівчатами та хлопцями іншої національності	4	3	2	1	0
9.Культура спілкування						
32.	Відвідаю музеї, виставки, театри не рідше одного разу на місяць	4	3	2	1	0
33.	Серед телевізійних передач дивлюсь навчальні, пізнавальні фільми. Слухаю не тільки сучасну музику, а і класичну	4	3	2	1	0
34.	Слідкую за своєю мовою, не допускаю, щоб у моїй присутності говорили грубо, некоректно, нецензурно	4	3	2	1	0
35.	Дотримуюся правил у громадських місцях (у тому числі у транспорті)	4	3	2	1	0
10.Колективізм, почуття товариствості						
36.	Задоволений відношення моїх товаришів до учнів інших класів	4	3	2	1	0
37.	Готовий відстоювати інтереси всього колективу школи у інших колективах та громадських організаціях	4	3	2	1	0
38.	Готовий допомогти своїм однокласникам виконати домашнє завдання або доручення дорослих	4	3	2	1	0
39.	Готовий відповісти за результати своєї роботи та результати роботи своїх товаришів	4	3	2	1	0

**Методика опрацювання анкети по визначенню рівня вихованості
учня _____ класу**

Завдання учням: прочитати питання анкети та дати відповідь, довго не задумуючись, оцінюючи себе за 5-бальною шкалою (розшифровка дається на дошці) :

- 0 - завжди ні або ніколи
- 1 - дуже рідко, частіше випадково
- 2 - частіше ні, ніж так, інколи згадую
- 3 - частіше так, ніж ні, інколи забуваю
- 4 - завжди так, постійно.

Результати одного пункту додаються і діляться на 16 (максимальна кількість балів)

Наприклад, $(3+4+3+4)/16=$

Потім додаються показники за всіма пунктами та діляться на 10

$(1+0.9+0.7+0.6+0.5+1+1+1+0.2+0.5)/10=$

До 0,5 – низький рівень вихованості;

0,6 – рівень вихованості нижче середнього;

0,7 – 0,8 – середній рівень вихованості;

0,9 – рівень вихованості вище середнього;

1 – високий рівень вихованості;

Потім складаються показники кожного учня і діляться на кількість учнів: отримуємо рівень вихованості класу (від учнів).

Класний керівник оцінює учнів без допоміжних питань за 10 пунктами за 5-бальною шкалою.

За таким самим зразком оцінюють батьки.

Потім показники порівнюються і робляться висновки.

1. Низький рівень – слабка, нестійка позитивна поведінка, яка регулюється в основному вимогами дорослих та іншими зовнішніми стимулами та збудниками, самоорганізації і саморегуляції ситуативні.

2. Середній рівень – властива самостійність, прояви самоорганізації і саморегуляції, відсутня громадська позиція.

3. Достатній рівень – позитивна самостійність у діяльності, громадська позиція ситуативна.

4. Високий рівень – стійка і позитивна самостійність у діяльності та поведінці, проявляється активна громадська та громадянська позиція.

Анкета рівня вихованості для 5-12-х класів (варіант II) (початковий рівень)

1.1 Назвати права громадян України.

1.2 Назвати обов'язки громадян України.

2.1 Праця у житті людини.

2.2 Праця у вашому теперішньому житті.

3. Екологічна культура - це ....

4. Ваше ставлення до державного і особистого майна.

5. Назвати принципи загальнолюдської моралі.

6. Які традиції та культурні цінності народів, що населяють Україну ви знаєте.

7.1 Які досягнення у галузі культури у повсякденному житті ви знаєте.

7.2 Які позакласні заходи у вашій школі проводилися.

8.1 Які фізкультурно-оздоровчі заходи проводилися у вашій школі.

8.2 Що ви знаєте про шкільну олімпіаду-спартакіаду.

9. Дайте характеристику учням нашої школи.

10. Які вчителі нашої школи: а) відчують особистість учня; б) поважають особистість учня; в) зважають на інтереси учнів; г) ігнорують прагнення та інтереси учнів; д) бувають різними: добрими і сердитими, справедливими і несправедливими; е) частіше бувають негативними ніж позитивними; є) не відчують потреб та інтересів учнів.

11. Яка ваша сім'я: а) дружна, усі поважають один одного; б) мене цілком розуміють; в) зважають на мої інтереси; г) мене зовсім не розуміють;

д) у моїй родині бувають і позитивні негативні моменти; е) я нічого не хочу міняти у своїй родині; є) я б багато чого змінив у стосунках з моїми ближніми.

Рівень вихованості учнів

Показники вихованості	Ознаки прояву вихованості			
	Яскраво проявляються (5)	Проявляються (4)	Слабо проявляються (3)	Не проявляються (2)
1	2	3	4	5
Доброта, чуйність	Добрий, турботливий, охоче допомагає всім, хто потребує його допомоги, організовує на добрі справи товаришів	Сам добрий, чуйний, завжди допоможе в скрутну хвилину, але інших на добрі справи не мобілізує	Допомагає іншим, якщо доручає вчитель або колектив	Недоброзичливий, грубий з товаришами
Чесність і правдивість	Вірний своєму слову: правдивий з учителями, товаришами, добровільно признається в своїх проступках і того ж вимагає від інших	Вірний своєму слову, правдивий з учителями і товаришами, зізнається в своїх проступках, але не вимагає чесності від інших.	Не завжди виконує обіцянки, не відразу зізнається в своїх проступках, а лише після засудження старшими, товаришами	Часто не щирий, обманює товаришів, вчителів.
Простота і скромність	Простий і скромний, схвалює ці якості у інших.	Сам простий і скромний, але не цікавиться чи мають ці якості інші.	Простий і скромний в присутності старших і педагогів.	Тримається зверхньо, зневажливо ставиться до товаришів.
Ставлення до оточуючих	Ввічливий, з повагою ставиться до всіх вчителів, сторонніх людей, однокласників (вітається, поступається місцем, пропускає вперед себе старших,	Ввічливий, з повагою ставиться до своїх вчителів, товаришів, батьків однокласників, але ігнорує інших педагогів та сторонніх. Не завжди дотримується	Проявляє ввічливість лише за умови постійного нагадування та контролю з боку дорослих. Не завжди дотримується принципу загальнолюдської моралі в спілкуванні з	Відливий лише по відношенню до знайомих людей. У спілкуванні з товаришами допускає вживання ненормативної лексики. Часто є ініціаторам

	дівчаток, молодших). Дотримується правил етикету, християнської моралі.	правил етикету та християнської моралі.	товаришами, часто не дотримується правил етикету. В з'ясуванні стосунків між товаришами дозволяє собі фізичне приниження інших.	бійки. Вітається лише у відповідь. Заходячи в приміщення не знімає шапку.
Дисциплінованість	Зразково поводить, самостійно дотримується правил	Добре поводить незалежно від наявності чи відсутності контролю, але не вимагає хорошої поведінки від інших.	Дотримується правил поведінки при умові вимогливості і контролю з боку дорослих і товаришів.	І при наявності вимог з боку педагогів і товаришів порушує дисципліну, слабо реагує на зауваження
Обов'язок і відповідальність	Виконує громадські доручення охоче, відповідально і з бажанням, вимагає такого ж ставлення і від інших. Береже шкільне майно, прагне побудити до цього інших.	Виконує громадські доручення охоче, відповідально, але не вимагає цього від інших	Неохоче виконує доручення, а тільки при умові контролю з боку вчителів та товаришів.	Ухиляється від доручень, безвідповідальний.
Бережливість	Береже шкільне майно, прагне побудити до цього інших.	Сам бережливий, але не цікавиться чи бережливий товариш.	Проявляє бережливість, якщо відчуває контроль з боку вчителів і старших вчителів.	Не бережливий, псує шкільне майно і лагодить його тільки після настійливих вимог.

Відповідальне ставлення до навчання	Вчиться в повну силу, проявляє інтерес до знань, трудолюбивий і старанний, добивається хороших результатів в учінні, сам охоче допомагає товаришам	Вчиться в повну силу, проявляє інтерес до знань, добре вчиться сам, але товаришам допомагає лише тоді, коли доручають або просять.	Вчиться не в повну міру сил, не проявляє інтерес до навчання і старанності, вимагає постійного контролю, байдужий до товаришів.	Незважаючи на контроль не проявляє інтересу до учіння і старанності, вчиться погано.
Колективізм і товариськість	Товариський, поважає інтерес колективу, сам охоче відгукується на прохання товаришів, організовує корисні справи колективу.	Товариський, рахується з інтересами колективу, охоче виконує доручення, але сам не організовує корисні справи колективу	Не дуже товариський, відгукується на прохання товаришів, але в справах колективу бере участь неохоче.	Нетовариський, егоїстичний
Ставлення до суспільно-корисної праці (працьовитість)	Розуміє суспільну цінність праці, проявляє інтерес до нього, добросовісно відноситься до самообслуговування та інших видів праці, уміло організовує працю інших.	Розуміє сумлінну цінність праці, сам проявляє інтерес, добросовісне ставлення до праці, але інших на суспільно-корисну працю не організовує і не злучає	Працюючи при наявності змагань, вимогливості і контролю з боку педагогів і товаришів.	Не любить працю, прагне ухилитись від неї, навіть при наявності вимог і контролю.
Соціальна активність	Регулярно читає газети, слухає передачі радіо і телебачення, політично добре усвідомлений, активний в суспільній діяльності.	Регулярно читає газети, слухає передачі по радіо і телебаченню, політично добре усвідомлений. Виконує громадські доручення охоче, відповідально, але не вимагає цього від інших.	Політично недостатньо освідомлений, не регулярно читає газети, вимагає постійного стимулювання з боку громадської думки старших.	Політично мало освідомлений, рідко читає газети, навіть якщо цього вимагають старші.

2.4. Спостереження і аналіз гурткових занять

1. Тема заняття.
2. Його мета (навчальна і виховна).
3. Обладнання, використання наочних і технічних засобів навчання в ході заняття.
4. Якість підготовки до нього вчителя. Наявність плану, підготовленість учнів до занять.
5. Кількість учасників гуртка. Відвідування занять.
6. Зміст заняття — його науковість, зв'язок з життям, практикою. Здобування нових знань, або їх поглиблення, закріплення умінь і навичок у ході заняття.
7. Виховна сторона заняття. Виховання через зміст заняття, через методи і організацію. Обстановка на заняттях.
8. Ставлення учнів до заняття у гуртку, їх поведінка, інтерес, активність, дисциплінованість.
9. Методи ведення занять у гуртку. Обсяг і рівень самостійної роботи учнів. Характер цієї роботи. Елементи творчості учнів. Формування самоосвітньої роботи учнів у ході занять.
10. Результативність занять: вплив гурткової роботи на удосконалення якості знань, умінь і навичок учнів, на культуру їх мови.

Примітка

1. У запропонованій моделі виховних заходів у даній книзі для зручності записів слід проводити за даною схемою (алгоритмом) моніторинг (спостереження, оцінка і прогноз результату). Це дозволить вивільнити час керівнику школи для глибшого спостереження і аналізу виховного заходу.
2. Алгоритм — спосіб вирішення завдання, який передбачає як і в якій послідовності вирішити завдання. Моніторинг — спостереження, оцінка і прогноз результату.

2.5. Аналіз окремих форм виховної роботи

Метод кейсів

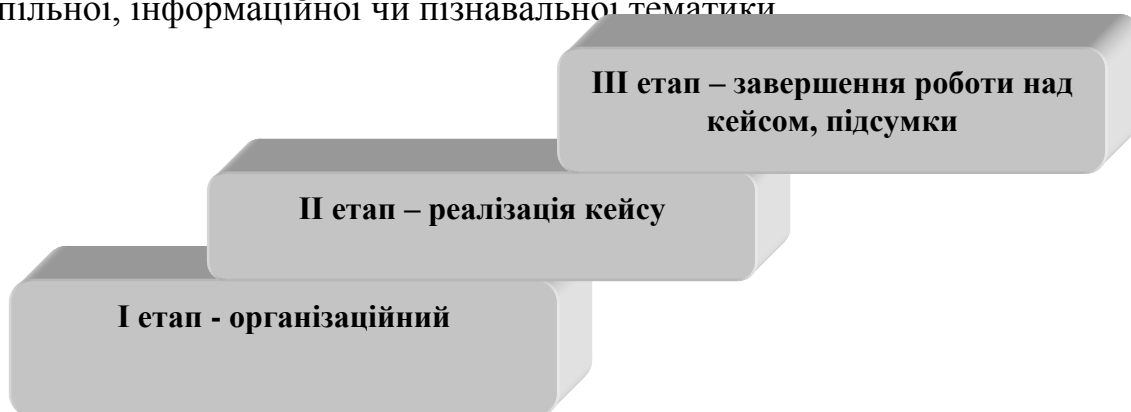
Метод кейсів (case study) як засіб навчання закладах вищої освіти набуває все більшої популярності.

Мета методу кейс-стаді - поставити студентів у таку ситуацію, коли їм необхідно буде прийняти рішення.

Кейс – це події, які реально відбулися в певній сфері діяльності і є основою для проведення обговорення в академічній групі під керівництвом викладача. У більшості випадків при використанні кейсу учасникам попередньо надається можливість ознайомитись із переліком обставин, підґрунтям яких є реальні чи уявні ситуації.

Організація виховної роботи за допомогою методу кейсів передбачає реалізацію трьох етапів.

Так на I етапі школярі знайомляться зі змістом кейсу й протягом 15 хв аналізують його, виписуючи конкретну інформацію, з метою цілісного уявлення; обговорюють кейс, визначають рівень обізнаності учнів з певної суспільної, інформаційної чи пізнавальної тематики

Рис. 1. Основні етапи роботи над кейсом у виховній роботі

Для обговорення змісту кейсу формуються малі групи школярів, їх лідери(модератори), визначається час для підготовки звіту.

На другому етапі кожна з малих груп, опрацювавши різну літературу, інтернет, відеоматеріали, ситуаційні задачі формулюють звіт про зміст кейсів.

Уже на завершальному етапі виступають модератори всіх підгруп з доповідями про результати роботи. Інші учасники малих груп беруть активну участь в обговорення змісту кейсів, формуються висновки. Роль вихователя зводиться до скеровування діяльності учнів над кейсом.

Класичний варіант моделі ситуаційного навчання має наступну логіку:

I етап - індивідуальне вивчення студентами тексту ситуації (як правило, позааудиторно).

II етап - формулювання викладачем основних питань з кейсу, вступне слово викладача.

III етап - об'єднання студентів у творчі групи.

IV етап - робота студентів у складі творчої групи.

V етап - презентація «рішень» кожної творчої групи.

VI етап - загальна дискусія, запитання, виступи з місця.

VII етап - виступ викладача, його аналіз ситуації та процесу її обговорення.

VIII етап - підсумки й оцінювання якості роботи студентів із кейсом. (Можливі інші моделі, але вони, як правило, ґрунтуються на цій вихідній).

До критеріїв оцінювання належать:

I. Активність студента в обговоренні кейсу (в аудиторії), що передбачає:

- конструктивні оригінальні пропозиції щодо ефективного розв'язання проблемної ситуації;

- адекватне застосування теоретичних знань з вивченого курсу;

- використання цікавого додаткового фактичного матеріалу, статистичних даних для аргументації своїх пропозицій;

- уміння вирізняти й ідентифікувати проблеми, ставити запитання з огляду на конкретну ситуацію;

- уміння чітко, логічно, структуровано викладати власну позицію у процесі обговорення.

II. Участь у роботі творчої групи:

- участь у підготовці групового проекту (може визначатися самими членами цієї групи як коефіцієнт трудової участі кожного студента у розробленні проекту);

- презентація проекту рішення групи в процесі обговорення (усно чи письмово).

III. Самостійна робота по підготовці до заняття:

- уміння письмово проаналізувати конкретну ситуацію (із висновками, проблемами, запитаннями);

- підготовка додаткових теоретичних завдань (рефератів, оглядів першоджерел).

Переваги методу кейсів

1. Використання даного методу значною мірою доповнює теоретичні аспекти розгляду проблеми.

2. Метод кейсів надає унікальної можливості вивчити складні та професійно значущі питання в емоційно сприятливій атмосфері навчального процесу, використати набутий досвід у реальній практиці.

3. Комунікативна природа методу надає можливості здійснити швидко, але ґрунтовну оцінку обговорюваних питань і запропонованих рішень.

Недоліки методу кейсів

1. Здатність виявляти, аналізувати та прораховувати кожний крок, який наблизить до вирішення проблеми, є одним із переваг методу кейсів і в той же час - одним із його недоліків та обмежень. Потрапивши в аналогічну ситуацію в реальному житті, учасник навряд чи зможе швидко пригадати отриманий досвід. Цю обставину слід пояснити студентам, аби уникнути можливих розчарувань у подальшому.

2. Оскільки часові обмеження можуть не дозволити групі напрацювати об'єктивні шляхи вирішення проблеми та надати практичні рекомендації щодо цього, цей факт, імовірно, може викликати загальне почуття незадоволення.

3. Низька активність студентів на заняттях є найтипівішою причиною зниження ефективності методу. Варто пам'ятати, що наразі викладач працює в культурі відносного колективізму і великої владної дистанції. Студенти можуть почувати себе дискомфортно, якщо переживають, що викладач не погодиться з ними (велика владна дистанція), або однокурсники не підтримують їх думку (домінуючий колективізм.). Відразу змінити подібні стереотипи в українській аудиторії дуже важко, тому слід здійснювати поступові кроки для підсилення індивідуальної участі кожного студента в груповій роботі.

Підсиленню індивідуальної участі кожного студента сприятиме низка чинників;

1. Бажання викладача зрозуміти індивідуальну мотивацію кожного із студентів і характер взаєностосунків у групі.

2. Поступове залучення всіх студентів до дискусії через роботу в парах чи малих дискусійних групах. Студенти дістануть колективну підтримку своїм думкам і психологічно комфортніше почуватимуться, висловлюючи вже не просто індивідуальну, а колективну думку.

3. Залучення до дискусії, що вже розгорнулася та набрала гостроти, тих студентів які ще не висловлювалися, індивідуально звертаючись до них із запитаннями.

4. Підкреслено позитивне ставлення до виступів студентів, які нарешті вирішили висловити свою думку.

5. Пропозиція дати письмову відповідь на деякі запитання кейса.

6. Періодична зміна складу підгруп. Часто підгрупи студентів у навчальному закладі формуються ще на початку навчання і не змінюються до його завершення. Це спричиняє стереотипну поведінку у підгрупах, появу лідерів та виконавців, які грають свою роль "за звичкою". Зміна складу підгрупи може дати студенту можливість випробувати себе у незвичній для себе ролі.

7. Визнання та наголос на особистому праві кожного студента не тільки висловлюватися, але й бути вислуханим.

8. Формування вміння вислухати, яке є ключовою рисою будь-якого успішного фахівця. Доречно ввести жорстке правило, що висловлюватися можна лише піднявши руку і отримавши дозвіл людини, яка керує дискусією (цю роль, переважно, виконує викладач, але часом це може робити хтось із студентів). Дотримання такого правила стримуватиме надто активних студентів, холериків за темпераментом, які завжди готові висловлюватися негайно, без особливого обдумування та з будь-якого приводу, і дасть змогу говорити тим, хто через особливості власного темпераменту не бажає когось перекикувати (найчастіше це флегматики та меланхоліки).

Буккроссинг

Буккроссинг (англ. bookcrossing) — хобі та громадський рух, що діє за принципом соціальних мереж і близький до флешмобу. Буккроссинг — це процес визволення книг. Нами зацентовано увагу студентів на тому, що прочитавши книгу, залишає («звільняє») її у громадському місці (парк, кафе, поїзд, станція метро), для того, щоб інша, випадкова, людина могла цю книгу знайти та прочитати; та у свою чергу повинна повторити процес. Спостереження за «подорожжю» книги здійснюється через спеціальні сайти в Інтернеті. Нами була проведена лекція-обговорення «Буккроссинг як альтернативна форма проведення дозвілля» з метою ознайомлення студентів з цією новою формою організації дозвілля особистості, визначити переваги й недоліки цієї форми, обговорити шляхи залучення молодших школярів до її реалізації.

Варто зазначити, що ідею буккроссингу запропонував спеціаліст з інтернет-технологій Рон Хорнбекер у 2002 року. Для початку він залишив 20 книг з пояснювальними написами в холі свого готелю. Через півроку на його сайті було біля 300 активних користувачів, які «відпускали» книги і приводили нових учасників. Найбільшу популярність буккроссинг завоював у Італії. В італійському буккроссингу, який називають по-італійськи

PassaLibro, беруть участь навіть серйозні організації. Наприклад, влада Флоренції подарувала руху 4000 книг, які були поширені ринками міста й будинку мерії.

Член руху буккроссингу (буккроссер) реєструється на спеціальному сайті (міжнародний, український). Потім він реєструє книги, що готується відпустити, створюючи таким чином свою «книжкову полицю». При реєстрації кожна книга отримує унікальний код книги (англ. BCID — BookCrossing ID). Буккроссер «звільняє» книгу на сайті (тобто робить запис, де, коли буде звільнена книга), і «звільняє» її в реалі. Людина, що знайшла («піймала») таку книгу, увійшовши на сайт і, ввівши код книги, потрапляє в журнал книги, робить там запис, про що повідомляється буккроссер, що відпустив цю книгу. Полички буккроссингу є у Києві, Миколаєві, Луцьку, Львові, Хмельницькому, Дніпропетровську, Кривому Розі та інших містах.

Квест

Квест — (Quest) з англійської мови перекладається як «пошук» і являє собою гру, що передбачає рух до мети, пошук певного об'єкта, рішення складних завдань і подолання різних перешкод, які створюють для учасників різноманітні ситуації пригод і труднощів.

Під час гри команди вирішують логічні завдання, здійснюють пошук на місцевості, будують оптимальні маршрути переміщення, шукають оригінальні рішення і підказки. Після завершення чергового завдання команди переходять до виконання наступного.

Поряд з грою використовували гру-тренінг «Дозвілля на вибір».

Різні підходи до класифікації квестів за різними системним і інструментально-значимими ознаками:

1. За формою проведення: комп'ютерні ігри-квести; веб-квести, медіаквести; QR-квести; квести на природі (на вулиці, в парках тощо); комбіновані.

2. За терміном реалізації квести можуть бути: короткострокові (міні-квести), розраховані на заняття; довгострокові (мега-квести), розраховані на тривалий термін (семестр або навчальний рік).

3. За формою роботи: групові (командні); індивідуальні.

4. За предметним змістом: моноквести (спрямовані на одну галузь знань, навчальна предмет); інтегровані (міжпредметні) квести.

5. За структурою розвитку сюжетів розрізняють: лінійні; нелінійні; кільцеві.

6. За домінуючою діяльністю учнів: дослідні; інформаційні; творчі; пошукові; тренувальні; змагальні.

7. За жанром (сюжетом): детективні; пригодницькі; містичні; фантастичні, конспірологічні і ін.

Переважно для квесту характерна обов'язкова наявність:

– сюжету, побудованого за чіткою схемою:

загадка – міркування – розгадка – рух – тупик – нова загадка і т. д.

– хронотопу (часопростору), що безпосередньо наповнює сюжет життям, подіями. У квесті це переважно подорожі, переміщення в просторі певної тривалості;

– сетингу, як опису обставин, локацій гри, які тісно пов'язані з сюжетом і хронотопом;

– ролей учасників квесту (квесторів). Тип ролей, необхідні дії та якості фактично зумовлені сюжетом, хронотопом. Оскільки квести передбачають подорожі (і споріднені з ними події), то їх учасники перш за все повинні бути активними, розумними, спритними. Сучасний квестор цікавий, наділений логікою, інтуїцією, здатністю до аналізу і т. п.

Учасники квесту сприймають це дійство як ігрову діяльність, оскільки вого наділене важливою якістю властивою грі – двоплановістю. Тобто, з одного боку гравець виконує реальну діяльність, пов'язану з вирішенням конкретних завдань, а з іншого ряд аспектів цієї діяльності носить умовний характер. І це дає можливість відволіктися від реальної ситуації з її

відповідальністю і багатьма дидактичними обставинами. Власне це забезпечує розвиваючий ефект гри. Емоційно занурюючись в атмосферу гри, студенти можуть виробляти всілякі рухові дії без напруги і втоми. Одночасно гра пробуджує цікавість, готовність до ризику, створює випробування і дарує радість творчості. Гра відбувається в ситуації інтеракції, міжособистісного взаємодії і комунікації, які також несуть в собі значний позитив.

Зі школярами можна використовувати такі види квестів:

- квести мандрівного, туристичного напрямку. Під час їх проведення, для створення різноманітних природних перешкод, в повній мірі використовується місцевий рельєф. За сюжетом і хронотопом місцевість може набувати певних фантастичних характеристик, передавати уявні особливості якихось далеких материків, країн і т. п.;

- квести оздоровчого характеру, теренкури. Ці різновиди квестів також проводяться в природних умовах як піші прогулянки;

- квести розвідувального характеру. Такі квести базуються на інтересі студентів до подій, які мають у своїй основі сюжет протистояння, прагнення до перемоги, уникнення небезпеки. Ситуації, що виникають в ході імітації розвідувальних дій, військової стратегії і тактики, створюють умови для прояву рухової творчості, спритності, духу лицарства;

- квести пригодницького, екстремального характеру. До цього різновиду належать ігри, які будуються на засадах змагальності і несподіваних випробувань. Наприклад пошук командами скарбів, під час якого необхідно знайти прихований об'єкт. Або ігри, що імітують природні катаклізми, небезпечні місця, катастрофи, форс-мажорні обставини і т. п.;

- квести-переслідування. Одними з найпопулярніших студентів ігор є квести на переслідування. У найпростішій формі вони полягають в тому, що одна команда, вийшовши раніше для досягнення поставленої мети, прагне, щоб її не наздогнала друга команда, наступна за залишені ними слідами-мітками (стрілками, відмітками і т. п.). Щоб виконати поставлені завдання,

квестори повинні виявляти кмітливість, винахідливість, рухову швидкість, спритність;

– квести-пошуки. Одним із сучасних способів проведення цього виду ігор є геокешинг із застосуванням GPS. Основна ідея полягає в тому, що одні гравці готують схованку, з допомогою GPS визначають його географічні координати і повідомляють про них в Інтернеті. Інші гравці використовують ці координати і свої GPS -приймачі для пошуку схованки. Тому створення і пошук схованок перетворюються в активний пізнавальний і руховий процес. Гравці можуть пересуватися пішки, на велосипедах, на роликах і т. п. Заохочуються тайники з оригінальними і важкими (наприклад, багатокроковими) пошуковими завданнями, цікавими пізнавальними загадками.

Квести викликають високий рівень зацікавленості школярів. Значною мірою це зумовлене тим, що в ході навчання та позакласних заходів учителі цілеспрямовано і систематично проводять патріотичну виховну роботу і багато розповідають учням про Батьківщину. Власне зацікавлення учнів явищами природи та подіями історії варто покласти в основу побудови сюжетів квестів.

Для того, щоб пролонгувати квест на увесь навчальний рік, потрібно придумати таку ігрову оболонку (сетинг), яка передбачала б тривале дійство у формі подорожі. Щоб діти її сприймали як великий квест (мега-квест) – інтерактивну, віртуальну, змагальну мандрівку планетою Земля, під назвою «Велика світова подорож» («Mega world travel» (MWT)).

У свою чергу, великий квест буде складатися із семи етапів-турів, кожен з яких буде присвячений подорожі окремим континентом і тривав місяць. Ключовою ланкою здійснення мега-квесту і турів стануть тематичні квест-заняття, кожне з яких матиме свій сюжет та хронотоп. Переважно заняття розробляються за такими змістовими напрямками: природа, історія, культура, фольклор, традиції, спорт, фізкультура. При створенні сюжету і хронотопу враховуються вікові особливості молодших школярів, доступність

та зрозумілість інформації. Головна роль відводиться гравцям(яку роль вони за сюжетом опановують) – це роль вправних мандрівників у сучасному і минулому світі, а також ролі активних учасників пригод в тих обставинах і ситуаціях, які пропонуватимуться в умовах створеного ігрового середовища. Хронотоп подорожі створює необхідність постійного руху і виконання рухових завдань.

Після такої проектувальної роботи розпочиналась безпосередня розробка конспектів квестових занять.

Найважливішими моментами підготовки таких конспектів є створення комплексу інтелектуальних та рухових завдань, які пов'язані з тематикою та різновидами квестових занять.

Пізнавальні завдання виконують низку завдань. Вони забезпечують тривалий сценарно-фабульний ланцюг гри, який пролягав через увесь великий квест загалом і квестові заняття зокрема; створюють у дітей відчуття сетингу та хронотопу; дають змогу відтворювати і запам'ятовувати отриману інформацію; розумово напружують дітей, створюючи тим самим бар'єри (перешкоди, труднощі), які лежать в основі будь-якого квесту; одночасно забезпечують паузи для перепочинку після інтенсивної рухової діяльності.

Вікторина

Вікторина – пізнавальна гра, яка складається з запитань і відповідей з різних галузей науки, техніки, літературі та мистецтва, поєднаних якоюсь загальною темою. Запитання відбираються з урахуванням віку та рівня знань учасників.

Вікторина широко розповсюджена серед школярів. Виховна цінність вікторини в тому, що вона розвиває винахідливість і активність учнів, розширює їх світогляд, сприяє розумовому вихованню, розвитку пізнавальних інтересів і творчих здібностей, кмітливості, допомагає виявляти знання учнів в тій чи іншій галузі науки, техніки, мистецтві. Захоплююча ігрова форма вікторин збільшує емоційний тонус, сприяє кращому засвоєнню змістової інформації вікторин.

Отже, метою вікторини є розвиток пізнавальних інтересів учнів, підвищення рівня їх інтелектуального розвитку, формування наукових знань, активності та самостійності.

Вікторини можуть бути: літературні, математичні, науково-технічні, спортивні тощо, а також змішані. Інтерес учнів до вікторин і успіх її залежить від вдало складених питань і ступеня активності школярів. Питання можуть ставитися усно і письмово. Питання, які складаються в письмовій формі, яскраво оформлюються на великому аркуші паперу, ілюструються малюнками і передчасно вивішуються для загального ознайомлення. Інтерес до таких питань збільшується, коли школярі беруть участь не тільки в їх оформленні, а й в складанні, а також коли питання пробуджують творче мислення учнів, є посильними і цікавими для них. Чітке і ясне формування питань – обов'язкова вимога до їх відбору для вікторини. Ступінь складності, кількість питань, що пропонується залежить від віку учнів, рівня їх підготовленості, їх розумових здібностей.

На підготовчому етапі відбувається вибір галузі знань для змісту вікторини, визначення цілей та завдань проведення, критерії та умови визначення переможців, створення творчої групи та розподілення обов'язків між її членами, складання плану підготовки та проведення вікторини, визначення дати, місця, ходу та часу проведення.

При складанні запитань слід враховувати індивідуальні та вікові особливості, інтереси й потреби учнів класу, паралелі. Вікторини в школі повинні бути добре організовані.

Створюється журі, яке відповідає за успішність проведення вікторини. У склад журі входять педагоги й школярів.

Творча група з педагогів та дітей залучає до підготовки вікторини якомога більше учасників. Вона готує питання, виробляє умови проведення вікторини, встановлює премії для переможців, піклується про різноманітне оформлення оголошень і спеціальних урн для відповідей на питання, визначає де і коли буде проходити вікторина. Зал відповідно оформлюється.

Проведення вікторини. Перед початком один із членів журі ознайомлює з виробленими правилами вікторини. Якщо вікторина ведеться усно то допускаються обговорення деяких питань, що дає учням можливість обмінятися своїми думками. Якщо учні не можуть відповісти на задане питання, необхідна тактовна допомога вчителя.

Коли вікторина проводиться в письмовій формі відповіді кладуть в урну чи здаються членам журі. Через визначений термін часу прийом відповідей припиняється. Журі перевіряє відповіді і встановлює переможця чи переможців.

Наприкінці проголошують підсумки вікторини, особливо відзначаючи вдалі і достатньо повні відповіді, а також труднощі в підготовці, недоліки проведення вікторини і вказують шляхи усунення таких проблем в майбутньому.

2. 6. Орієнтовні тестові методики на визначення рівнів згуртування колективу

Орієнтовна анкета на вивчення психологічного клімату та міжособистісних взаємин у групі»

Шановні студенти! Пропонуємо Вам взяти участь в анкетуванні, яке стосується вивчення психологічного клімату та міжособистісних відносин у Вашій групі. Виберіть один з пропонованих варіантів.

АНКЕТА

1. Як би Ви охарактеризували взаємини у вашій групі? 1) в основному доброзичливі; 2) в основному нейтральні; 3) в основному напружені, недоброзичливі.

2. Яке з нижче наведених тверджень найкраще характеризує відносини у вашій групі? 1) відносини будуються на основі спільності поглядів та інтересів; 2) відносини будуються на основі симпатії, антипатії між членами

групи; 3) відносини будуються на основі взаємодії неформальних угруповань

3. Як часто студенти Вашої групи збираються разом поза навчанням? 1) досить часто; 2) інколи; 3) ніколи

4. Якщо група збирається разом, то з яких причин (зазначте все необхідне)? 1) святкування певної події; 2) проведення вільного часу; 3) відвідування культурно-масових заходів або участь у них; 4) підготовка до екзаменів, семінарів; 5) інше (напишіть) _____

5. На Вашу думку, в якій мірі Вам притаманні наступні якості?

<i>Якості</i>	<i>притаманні</i>	<i>частково</i>	<i>не притаманні</i>
Комінукабельність	1	2	3
Наполегливість	1	2	3
Врівноваженість	1	2	3
Песимізм	1	2	3
Надійність	1	2	3
Справедливість	1	2	3
Цілеспрямованість	1	2	3
Невпевненість	1	2	3
Почуття гумору	1	2	3

6. Чи є важливим для Вас те, як ставляться до Вас одногрупники? 1) так, важливо; 2) ні, не важливо.

7. Наскільки комфортно ви почуваетесь в групі. 1) відчуваю себе комфортно; 2) не можу сказати, що відчуваю себе комфортно, але й не відчуваю дискомфорту; 3) відчуваю дискомфорт.

8. Якщо Ви відчуваєте дискомфорт у колективі, то з чим це пов'язано? (виберіть все необхідне) 1) негативне ставлення до мене всіх членів групи; 2) упереджене ставлення деяких членів групи; 3) психологічна несумісність з деякими членами групи; 4) через моє негативне ставлення до деяких членів групи; 5) інше (напишіть) _____

9. Якщо Ваші переконання та інтереси не співпадають з інтересами більшості членів Вашої групи, то Ви переважно: 1) намагаєтесь відстоювати свої інтереси і залишаєтесь на своїй позиції; 2) намагаєтесь відстоювати свої інтереси, але йдете на компроміс; 3) не намагаєтесь відстоювати свої інтереси, підкоряєтесь більшості.

10. Чи виникали у Вас конфлікти з кимось із членів вашої групи? 1) так (з якої причини) _____ 2) ні   перехід до пит. № 15.

11. Чи звертались Ви за допомогою у розв'язанні конфліктів до своїх одногрупників? 1) так; 2) ні. 12. Чи отримували Ви допомогу з боку своїх одногрупників у розв'язанні конфлікту? 1) так; 2) ні.

12. Як конфлікт вплинув на Ваші взаємовідносини з «опонентом»? 1) взаємовідносини погіршились; 2) взаємовідносини покращились; 3) конфлікт ніяк не вплинув на взаємовідносини.

13. Чи задоволені Ви взаємовідносинами, що склались у Вашій групі? 1) так; 2) частково; 3) ні

14. Якщо б у Вас була можливість, то чи хотіли б Ви перейти в іншу групу? 1) так (вказіть причини) _____ 2) ні.

15.

16. Ваша стать: 1) чоловіча; 2) жіноча.

17. Вкажіть Ваше прізвище _____

Вкажіть Вашу групу _____

Дякуємо за співпрацю!

Бесіда

з учнями для діагностування соціально-педагогічного середовища

1. Чи вважаєте Ви цікавим своє учнівське життя?
2. Якщо так, то які види позанавчальної діяльності Вас приваблюють найбільше?
3. Якщо ні, то що Ви бажали б робити у вільний від навчання час?
4. Чи могли б ініціювати проведення цікавого для вас заходу у школі?
5. Чи хотіли б ви займатися діяльністю учнівського самоврядування?
6. Чи доцільне, на ваш погляд, співробітництво школи з різними соціальними інститутами (дозвілєвими закладами, медичними, засобами масової інформації, соціальними службами та ін.)?

7. З якими соціальними інститутами, на ваш погляд, має співробітничати наш заклад?

8. Що ви робите у вільний час?

9. Що для вас означає вираз «цікаве та різноманітне студентське життя»?

Анкета . Що ти вважаєш найважливішим у суспільстві?

1 – те, що приносить користь усьому людству;

2 – те, що приносить користь моїй нації;

3 – те, що приносить користь близьким мені людям, сім'ї;

4 – те, що приносить користь тільки мені;

5 – щось інше (що саме?);

6 – важко відповісти.

2. Для чого, на твій погляд, народжується і живе людина?

1 – для того, щоб змінити щось у світі на краще, принести користь людям;

2 – для того, щоб реалізувати всі свої здібності і можливості;

3 – для того, щоб отримати від життя якомога більше приємних вражень і задоволень;

4 – для того, щоб продовжити справу своїх батьків і свій рід;

5 – для того, щоб зробити щось корисне для свого народу, Батьківщини;

6 – для чогось іншого (для чого саме?);

7 – не думав над цим.

3. Чим насамперед стараєшся керуватись у своїй діяльності і своєму житті?

1 – прикладами улюблених героїв;

2 – прикладами інших людей;

3 – своєю мірою;

4 – своїми переконаннями;

5 – власним сумлінням;
 6 – особистою вигодою;
 7 – правовими законами і моральними нормами, які існують у суспільстві;

8 – вимогами до мене або очікуваннями інших людей;
 9 – чимось іншим (напиши, чим саме?);
 10 – важко відповісти.

4. Що тебе найбільше приваблює у житті?

1 – знання;
 2 – матеріальні цінності, багатство, гроші;
 3 – цікава професія;
 4 – кар'єра, висока посада;
 5 – доброта, милосердя, можливість бути корисним іншим людям;
 6 – щось інше (що саме?);
 7 – важко відповісти.

5. Як ти оцінюєш самого себе порівняно з оцінками інших людей?

1 – оцінюю себе вище, ніж інші; 2 – оцінюю себе нижче, ніж інші; 3 – оцінюю себе так само, як й інші; 4 – важко відповісти.

6. Як ти вважаєш, чи достатньо ти вже знаєш самого себе?

1 – думаю, що достатньо; 2 – думаю, що недостатньо; 3 – важко відповісти.

7. Чи маєш ти чітке уявлення про те, яким тобі хотілось би стати в майбутньому?

1 – маю; 2 – маю, але не зовсім чітко; 3 – не маю зовсім ніякого.

8. Чи доводилось тобі вже замислюватися над тим, які якості тобі треба було б розвинути, а яких позбутися?

1 – так; 2 – ні.

9. Кого з членів родини ти хотів би наслідувати?

1 – маму; 2 – батька; 3 – обох батьків; 4 – старшого брата чи сестру; 5 – нікого.

10. Чи не нудно проводити вільний час з батьками?

1 – ніколи не нудно; 2 – інколи; 3 – завжди нудно

2.7. Поради студентам з формування професійної майстерності

Моніторинг сформованості основних компонентів професійної педагогічної майстерності вихователя

Основні ознаки педагогічної майстерності (ПМ)	Самооцінка сформованості кожної ознаки ПМ (за 10-бальною шкалою)	Наявність чи відсутність бажання досягти високого рівня сформованості кожної з визначених ознак (+ чи -)

1. Провести самоаналіз сформованості професійних якостей

Для того, щоб студент чітко усвідомив власні професійні якості, пропонуємо йому відповісти на такі запитання:

1. Як мене сприймають оточуючі?
2. Які мої здібності розуміти партнера?
3. Які мої сильні і слабкі сторони в спілкуванні?
4. Що мені потрібно коректувати в своїй поведінці, щоб успішно спілкуватись з людьми?
5. Наскільки я можу включатись в ситуації обговорення?
6. Наскільки я можу моделювати ситуації і що мені потрібно подолати в собі, щоб цьому навчитись?.

2. Провести вправу «Мозковий штурм», окреслити характерні ознаки нетактовності вихователя і педагогічний такту.

3. Запропонуйте поради молодим вихователям ЗДО.
4. Заповнити «Щоденник професійного становлення майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу:

- рівень власної професійної майстерності;
- самооцінка свого становлення як фахівця дошкільної освіти на сучасному етапі професійної підготовки;
- самооцінка своєї ідентичності (Хто я є?);
- написати власну автобіографію;
- укласти угоду з самим собою на підтвердження того, що плануєте робити у подальшому для професійного самовдосконалення

5. Узагальнення й огляд підготовлених студентами власних портфоліо «Я – вихователь».

Умови результативного використання творчих завдань:

- 1) конкретна постановка проблеми і мети вирішення творчого завдання;
- 2) збір повної інформації стосовно проблеми, її узагальнення та вивчення можливостей розв'язання поставленого завдання;
- 3) чітке вироблення стратегії та можливих варіантів розв'язання завдання;
- 4) перевірка доцільності та правильності вибраного варіанту рішення проблеми;
- 5) наявність творчої, дружньої, позитивно емоційної атмосфери в групі;
- 6) поступовий перехід від вирішення простіших вправ до більш складних, з їх аналізом і висновками.

Програма дій у нестандартній ситуації:

- 1) швидко і всебічно проаналізувати ситуацію, у якій опинився, відповідаючи на такі питання:
  - а) що спричинило цю ситуацію;
  - б) характер взаємин на даний момент;
  - в) яким є психічний стан партнера у спілкуванні;

- 2) поставити мету в розв'язанні ситуації;
- 3) побудувати план своєї поведінки:
  - а) спокійно вислухати свого партнера (у ситуації конфлікту);
  - б) угамувати хвилювання звичним для вас способом (дихальні вправи, самонавіювання, рахувати тощо);
  - в) у процесі взаємодії не давати можливості емоціям керувати вашими діями;
  - г) продумати позу, жести, міміку, інтонацію на момент спілкування;
  - д) діяти впевнено;
  - є) за потреби знімати м'язові затискачі;
- 4) передбачити ускладнення, які можуть виникнути в процесі взаємодії;
- 5) виділити основні моменти, на які слід звернути увагу (під час виступу чи проведення відкритого заняття).

Рекомендації для виявлення творчого підходу до організації початку заняття, використовуючи технологію організації поетапного педагогічного спілкування

- 1) прогностичний етап – моделювання передбачуваного спілкування під час підготовки до заняття;
- 2) комунікативна атака – організація безпосереднього спілкування в момент початкової взаємодії;
- 3) керування спілкування у ході педагогічного процесу;
- 4) аналіз комунікативної взаємодії і моделювання подальшої діяльності з урахуванням отриманих результатів

Практичні прийоми акторської психотехніки в роботі учителя

1. Дія, увага, розкутість, уява, спілкування, задачі, надзавдання, скрізна дія – основні поняття системи театральної педагогіки, які повинен знати сучасний вихователь.

2. Перетворення професійної необхідності в творче натхнення, уникнення емоційного фарсу.

3. Заняття потрібно розпочинати з інтригуючи сцен. Відчувати простір у спілкуванні, час при його проведенні. Витримувати економність і не метушливість у поведінці.

4. «Повішай піджак на вішак» або «тіло на кілок» для зняття хвилювання перед відповідальним виступом. Цей прийом звільняє від «зажимів».

5. Позитивна установка на свою творчу працю. «Чим сильніше духовне піднесення і натхнення, тим більше значень входить у свідомість» (В.О.Сухомлинський).

6. Вироблення почуття сценічної рівноваги, збалансованості, почуття простору.

7. «Фізична дія». «Той, хто виконує маленькі фізичні дії, той вже знає половину системи» (К.С. Станіславський).

8. Налаштування на дію: вхід а залу, пересування у ній, внутрішня зібраність, організованість.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрощук І. В. Методика виховної роботи : навч. посіб. Тернопіль : навчальна книга, 2014. 320с.
2. Вітковська О. Д. Організація виховної роботи в закладах загальної середньої освіти Миколаївської області у 2019-2020 навчальному році : інструктивно-методичний лист. Миколаїв : ОШПО, 2019. 28 с
3. Державний стандарт базової загальної середньої освіти. [Електронний ресурс]. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>
4. Довідник з виховної роботи зі студентами / В. І. Тернопільська, Т. В. Коломієць, І. О. Піонтківська. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2014. 264 с.
5. Друзь З. В. Термінологічний словник з теорії та методики виховання. 2-е вид. стер. К., 2010. 147 с.
6. Друзь З. В. Хрестоматія з методики виховання особистості: Настільна робоча книга: У 3-х тт. : Навч.-метод. Видання. К., 2008. 2010.
7. Дубасенюк О.А., Антонова О.Є. Методика викладання педагогіки: курс лекцій: вид.2, доповнене. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 327 с.
8. Задорожна-Княгницька Л. В. Загальні основи педагогіки : навч. посіб. для здоб. вищої освіти за освітнім ступенем «Бакалавр» спец. 013 «Початкова освіта». 2022. 145с.
9. Зайченко І. В. Педагогіка. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Освіта України, 2017. С. 410–415.
10. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)»: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-19#Text>.

11. Закон України «Про освіту». Освіта України : нормативно-правові документи : зб. нормат. док. К. : Міленіум, 2017.
12. Закон України Основи законодавства України про охорону здоров'я: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
13. Інноваційні технології навчання: навч. посібн. для студ. вищих технічних навчальних закладів / [Кол. авторів; відп. ред. Бахтіярова Х.Ш.; наук. ред. Арістова А.В.; упорядн. словника Волобуєва С.В.]. К. : НТУ, 2017. 172 с.
14. Каменєва Т.М. Теоретичні основи навчання: навчально-методичний. К.: МНУЦ, 2018. 282 с.
15. Кондратова Л. Г. Виховна робота в школі: тренінги для вчителів. Х.: Вид-во «Ранок», 2013. 160 с.
16. Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді: Режим доступу : <https://nus.org.ua/news/mon-zatverdylu-novu-kontseptsiyu-patriotichnogo-vyhovannya/>
17. Концепція Нової української школи . Управління школою. 2017. № 34-36. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
18. Концепція розвитку освіти України на період 2015 - 2025 років
Режим доступу : <https://ips.ligazakon.net/document/NT1078>
19. Методика виховної роботи в літніх оздоровчих таборах: навч. посіб./ за ред. В. В. Лаппо. Івано-Франківськ: НАІР, 2012. 300 с.
20. Методика виховної роботи. Практикум : навчально-методичний посібник для студ. пед. ун-тів / кол. авт.; ред. О.О. Лаврентьєва. Кривий Ріг : КДПУ, 2011. 102 с.
21. Методика виховної роботи. Практикум : навчально-методичний посібник для студ. пед. ун-тів / кол. авт.; ред. О.О. Лаврентьєва. Кривий Ріг : КДПУ, 2017. 102 с.
22. Нова українська школа: порадник для вчителя / під заг. ред. Бібік Н. М. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

23. Нова українська школа: poradnik dla vchytel'ia : <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>

24. Основи педагогіки та інноваційні технології у вищій школі : навчальний посібник для аспірантів (денна та вечірня форми навчання) / Укладач Л.І.Васецька. Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018.169с .

25. Основні орієнтири виховання учнів 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/24565/

26. Положення про комітет з етики наукових досліджень Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2020. URL: <https://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/11/Komitet-z-etyky-naukovyh-doslidzhen-.pdf>

27. Положення про організацію навчального процесу на першому (бакалаврському) та другому (магістерському) рівнях у Волинському національному університеті імені Лесі Українки. 2020. URL: https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2023-02/Polozhennia_orhanizatsiiu_navchalnoho_protseesu_2ch_rivniakh.pdf

28. Положення про порядок формування індивідуальної траєкторії навчання студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2022. URL: https://vnu.edu.ua/sites/default/files/2022-01/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BF%D1%80%D0%BE_%D0%B2%D0%BB_%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%B2%D0%B8%D0%B1%D1%80%202022.pdf

29. Поясик О. І. Методика виховної роботи : навчальний посібник: Видавництво Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2011. 202

30. Практикум з педагогіки /За заг.ред. О.А.Дубасенюк. Житомир, 2002. 436 с.

31. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої

освіти», 2020. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/zatverdzheno-profstandart-vchitelya-pochatkovih-klasiv-vchitelya-zakladu-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i-vchitelya-z-pochatkovoyi-osviti>.

32. Сопова Д. Академічна доброчесність у системі професійної підготовки майбутнього педагога. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, 2019. (3-4), 52–56. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2018.3-4.5256>

33. Твердохліб Т. С. Педагогічна майстерність класного керівника в організації виховної роботи: навч.-метод. посіб. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2017. 156 с.

34. Українська педагогіка в персоналіях: навчальний посібник для студ. вузів : у 2 кн. Кн. 2 : XX століття / О. В. Сухомлинська, Н. Б. Антоненць, Л. Д. Березівська [et al.]; за ред. О. В. Сухомлинської. К. : Либідь, 2005. 552с.

35. Федірчик Т., Дідух В. Педагогіка партнерства як чинник формування ефективної взаємодії учасників освітнього процесу в умовах нової української школи. *Гірська школа українських Карпат*. 2019. № 21. С. 50-54.

36. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. 2-ге вид., допов. К. : Академвидав, 2014. 454 с.

УДК 378.1
Б87

Автори

Бартків Оксана Степанівна

Мельник Ірина Миколаївна

Педагогіка (Методика виховної роботи)

Навчально-методичні рекомендації

*Рекомендовано науково-методичною радою
факультету педагогічної освіти та соціальної роботи*

*Волинського національного університету
імені Лесі Українки*

© Бартків О. С., Мельник І.М., 2023